

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA FINANSŲ MINISTERIJOS INFORMACINIŲ SISTEMŲ BENDROJI IR KŪRIMO KONTROLĖ

2012 m. liepos 16 d. Nr. VA-P-90-1-9
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant 2011-07-11 pavedimą Nr. P-90-1

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Aurelija Martinkutė (grupės vadovė)

Irina Kiškina

Jurgita Musteikienė

Kęstutis Kumetaitis

Auditas pradėtas 2011-07-11

Auditas baigtas 2012-07-16

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti

Valstybės kontrolės interneto puslapyje

adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Išvados	4
Rekomendacijos	5
Audito apimtis ir metodai	7
Audito rezultatai	9
1. Informacinių technologijų valdymo būklė Finansų ministerijoje	9
1.1. IT strategija ir investicijų valdymas	10
1.2. IS architektūra ir technologinės krypties nustatymas	11
1.3. Informacinių sistemų rizikos vertinimas ir valdymas	15
1.4. Informacinių sistemų saugos užtikrinimas	16
1.5. Informacinių technologijų valdymas ir atitiktis nustatytiems reikalavimams	21
2. Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos (VSAKIS) kūrimo rezultatai	24
2.1. Viešojo sektoriaus apskaitos reformos informacinių sistemų sprendimai	26
2.2. VSAKIS tvarkytojų ir duomenų teikėjų dalyvavimas projekte	28
2.3. VSAKIS projekto valdymas	29
Priedai	32

SANTRAUKA

Valstybės kontrolė atliko Finansų ministerijos informacinių sistemų bendrosios ir kūrimo kontrolės auditą. Auditas apėmė 2008–2011 m. laikotarpį, kai kuriais atvejais palyginimui buvo naudojami ir ankstesnių metų duomenys.

Finansų ministerija, automatizuodama savo veiklos funkcijas, nuo 1995 m. naudoja įvairaus sudėtingumo informacines sistemas. Audituojamu laikotarpiu ministerijoje veikė dešimt informacinių sistemų, kurių naudotojai – daugiau nei 4000 viešojo sektoriaus institucijų ir įstaigų. Bendrosios kontrolės auditui atlikti pasirinktos keturios visai valstybei svarbią informaciją apdorojančios informacinės sistemos, skirtos ministerijos ir valstybės piniginiams ištekliams valdyti.

Planuojant, kuriant ir valdant reikšmingas valstybei informacines sistemas (IS), reikalingos informacinių technologijų (IT) strateginio planavimo ir valdymo žinios, sugebėjimas susieti veiklos poreikius su IT teikiamomis galimybėmis, optimaliai naudoti IT, siekiant veiklos efektyvumo. Daugelis IT valdymo aspektų (išskyrus saugą, IS kūrimą, eksploatavimą, investicijų planavimą) buvo aprašyti tik gerųjų praktikų rekomendacijose, tačiau iki 2012 m. sausio 1 d. nebuvo privalomojo pobūdžio. Nuo šių metų pradžios įsigaliojus Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymui¹, institucijos, valdančios ypatingos svarbos valstybės informacinius išteklius, privalo rengti IT plėtros planus, atlikti informacinių technologijų auditus² ir vykdyti kitas gerųjų praktikų rekomendacijas, perkeltas į įstatymą ir poįstatyminius teisės aktus.

Finansų ministerija, siekdama geresnio IT poveikio, audituojamu laikotarpiu savo veikloje vadovavosi tarptautinių IT valdymo metodikų (COBIT³ ir ITIL⁴) rekomendacijomis, tačiau tam tikrų šiose metodikose nurodytų procesų taikymas nebuvo rezultatyvus. Pagal šių metodikų rekomendacijas Finansų ministerija 2004 m. sudarė IT valdymo komitetą. Jo pagrindinės funkcijos – IT strategijos tvirtinimas ir įgyvendinimo priežiūra, tačiau audituojamu laikotarpiu buvo patvirtinta tik 2008–2010 m. IT strategija, o komitetas buvo susirinkęs tik du kartus. 2008–2010 m. strategijoje buvo numatyta strategijos įgyvendinimo rizikos, informacijos saugos ir kiti principai, tačiau strategija neapėmė visų tuo metu ministerijoje kuriamų informacinių sistemų.

Audito metu nustatyta, kad ministerijos elektroninės informacijos valdymas turi trūkumų: nėra detalaus elektroninės informacijos klasifikavimo aprašymo ir informacijos priskyrimo kriterijų, todėl suteikus prieigą prie elektroninių duomenų ministerijos darbuotojams, kuriems šie duomenys nereikalingi tiesioginėms pareigoms atlikti, gali būti atskleista, sunaikinta arba pakeista Finansų ministerijos kaupiama informacija. Nenumatytos reikiamos Valstybės išdo finansų valdymo ir

¹ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas, 2011-12-15 Nr. XI-1807.

² Ten pat, 9 ir 14 str.

³ COBIT 4.1., 2011 m. Vilnius.

⁴ ITIL (angl. *Information Technology Infrastructure Library*) – IT paslaugų valdymo metodika ir geroji praktika.

apskaitos informacinės sistemos (FVIS) ir Finansų valdymo ir apskaitos informacinės sistemos (FVAIS) saugai ir tęstinumo užtikrinimui skirtos priemonės, nes, auditorių nuomone, šios sistemos turėtų būti priskirtos aukštesnėms kategorijoms.

Taip pat nustatyta, kad ministerijoje periodiškai nebuvo atliekami ministerijos informacinių sistemų rizikos ir IS saugos atitikties vertinimai, neatnaujinti saugos politiką ir jos įgyvendinimą reglamentuojantys dokumentai, neišbandytos IS kontrolės priemonės, užtikrinančios pasirengimą nuosekliai ir efektyviai atkurti IS veiklą, esant nenumatytoms situacijoms, nenustatyta dalis asmens duomenų saugumo priemonių, neužtikrintas nuoseklus incidentų valdymas ir Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatų įgyvendinimas (žr. 3 ir 4 priedus). Dėl audito metu nustatytų informacinių technologijų saugumo trūkumų kyla rizika Finansų ministerijos veikloms, užtikrinančioms ministerijos ir valstybės piniginių išteklių valdymą, taip pat kitų kompiuterizuotų funkcijų vykdymui.

Atsižvelgdami į audito metu nustatytus faktus auditoriai nustatė, kad Finansų ministerijos IS vidaus kontrolės branda pagal Gebos brandos modelį (angl. *Capability Maturity Model, CMM*) apibrėžiama kaip Pirminis / *Ad-Hoc* (1) procesas (žr. 3 pav. ir 5 priedą). Norint pasiekti aukštesnį brandos lygį ministerijoje IT valdymo komiteto veikla turėtų būti rezultatyvesnė, IT strategija turi tapti nuolatiniu veiklos gerinimo procesu, siejant ją su veiklos pokyčiais ir vertinant jos įgyvendinimą. Turi būti dokumentuotos IT veiklos procedūros (pvz., pokyčių ir incidentų valdymas ir kt.), o esama dokumentacija turi būti nuolat atnaujinama ir atitikti realią situaciją. Periodiškai turi būti vertinama rizika ir IS saugos atitiktis, užtikrinama vykdomų procesų stebėseną.

Finansų ministerija neužtikrino efektyvaus VSAKIS kūrimo, nes sistema kurta nepatvirtinus specifikacijos – nenustačius techninių reikalavimų kuriamai sistemai ir ekonominio pagrindimo, kaip reikalauja teisės aktai, o projekto įgyvendinimas vėlavo 13 proc. viso numatyto projekto vykdymo laiko. Nors ministerija skyrė daug dėmesio projekto kokybei užtikrinti, nustatyti nedetalūs ir nepamatuojami projekto tikslų pasiekimo kriterijai buvo nepakankami įvertinti projekto rezultatų sukuriamą vertę.

Išvados

1. IT planavimas yra nepakankamas ir neatspindi veiklos poreikių, IT valdymo komiteto veikla nerezultatyvi, IT strategijos tvirtinamos fragmentiškai, neperžiūrimos ir nevertinamas jų įgyvendinimas, todėl Finansų ministerijos IT valdymo brandos lygis yra Pirminis (1.1 poskyris).

2. Ministerijoje nustatyta IT saugos trūkumų, nes:

2.1. įgyvendintos ne visos teisės aktuose reikalaujamos organizacinės ir techninės asmens duomenų saugumo priemonės, skirtos apsaugoti asmens duomenims, todėl neužtikrinamas numatytas saugos lygis ir kyla grėsmė, kad asmens duomenys gali būti atsitiktinai sunaikinti, pakeisti arba atskleisti (1.4 poskyris);

2.2. saugos įgaliotinis kasmet neorganizavo visų IS rizikos įvertinimo, todėl IS rizikos valdymo sistema turi trūkumų ir neatitinka teisės aktų reikalavimų – numatytu periodiškumu nevertinti veiksniai, galintys turėti įtakos informacijos saugai, dalis rizikos valdymo plane numatytų priemonių neįgyvendinta (1.3 poskyris);

2.3. ministerija nustatė FVAIS ir FVIS kategorijas nesivadovaudama teisės aktuose numatytais kriterijais, todėl užtikrindama šių IS saugą taiko nepakankamas priemones (1.2 poskyris);

2.4. ministerijos kontrolės procedūros, užtikrinančios tinkamą pasirengimą nuosekliai ir efektyviai atkurti IS veiklą esant nenumatytoms situacijoms, nebuvo realiai išbandytos, todėl avarijos atveju ministerijoje nebūtų garantuota nuosekliai ir efektyviai atkuriamą IS veiklą, nenutrūkstamai teikiamos IT paslaugos (1.4 poskyris);

2.5. ministerijoje nėra elektroninės informacijos klasifikavimo aprašymo ir informacijos priskyrimo kriterijų, todėl suteikus prieigą prie elektroninių duomenų darbuotojams, kuriems šie duomenys nereikalingi atliekant tiesiogines pareigas, gali būti atskleista, sunaikinta arba pakeista Finansų ministerijos kaupiama informacija (1.2 poskyris).

3. Finansų ministerija neužtikrino efektyvaus VSAKIS kūrimo, nes sistema kurta nenustačius sistemos techninių reikalavimų ir ekonominio pagrindimo, kaip reikalauja teisės aktai, projekto įgyvendinimas vėlavo. Ne visi suplanuoti VSAKIS projekto tikslai pasiekti pilnai, o dalis ministerijos nustatytų projekto tikslų pasiekimo kriterijų buvo nedetalūs ir nepamatuojami (2.skyrius).

Rekomendacijos

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai:

1. Siekiant, kad IT plėtra atitiktų ministerijos veiklos poreikius:

1.1. numatyti kontrolės priemones, užtikrinančias IT planavimo periodiškumą, patvirtinti ministerijos IT plėtros planą (1 išvada);

1.2. atnaujinti IT valdymo komiteto veiklą, įtraukiant į jį svarbiausių veiklos procesų savininkus ir vadovybės atstovą, ir užtikrinti komiteto veiklos periodiškumą (1 išvada).

2. Siekiant užtikrinti ministerijos valdomos informacijos saugą ir išvengti galimų veiklos sutrikimų:

2.1. atlikti IS saugos atitikties vertinimą (2.2. išvada);

2.2. nustatyti IS pokyčių valdymo tvarką (2 išvada);

2.3. patikrinti ministerijos veiklos tęstinumo valdymo plano veiksmingumą (2.4. išvada);

2.4. vadovaujantis teisės aktais nustatyti tinkamą FVIS ir FVAIS sistemų kategoriją ir atlikti jų rizikos vertinimą (2.3. išvada);

2.5. Saugos elektroninio tvarkymo taisyklėse nurodyti elektroninės informacijos, priskirtos tam tikrai kategorijai, sąrašus ir asmenis, atsakingus už šios informacijos tvarkymą (2.5. išvada);

2.6. parengti asmens duomenų tvarkymo taisyklės ir inicijuoti ministerijos informacijos, esančios asmens duomenų valdymo registre, atnaujinimą (2.1. išvada).

3. Siekiant užtikrinti vykdomų IT projektų valdymo kokybę, patvirtinti bendrusius ministerijos IT projektų valdymo principus (3 išvada).

AUDITO APIMTIS IR METODAI

Audito objektas – Finansų ministerijos informacinių sistemų bendroji ir kūrimo kontrolė.

Audito subjektas – Lietuvos Respublikos finansų ministerija.

Audito tikslas – įvertinti Finansų ministerijos informacinių sistemų bendrąją ir kūrimo kontrolę.

Vertinimo kriterijai: Finansų ministerijos informacinių sistemų bendroji kontrolė įvertinta taikant Gebos brandos modelį (5 priedas). Planavimo metu pasirinktus trylika IS valdymo ir saugos organizavimo procesų vertinome pagal pasaulyje pripažintą gerąją IT valdymo praktiką COBIT⁵, atitiktį Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms valstybės informacinių sistemų valdymui ir saugai.

Finansų ministerijos informacinės sistemos kūrimo kontrolės procesas buvo vertinamas pagal Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacijos (angl. ISACA) Informacinių sistemų audito gaires⁶ ir atitiktį Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms valstybės informacinių sistemų kūrimui.

Valstybinis auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais⁷, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2008-10-09 įsakymu Nr. V-217 patvirtintomis Informacinių sistemų audito metodinėmis rekomendacijomis, ISACA Tarptautiniais audito standartais, audito gairėmis ir gerąja praktika.

Audito metodai: duomenys Finansų ministerijoje rinkti taikant dokumentų peržiūros, apklausos, pokalbio ir anketavimo metodus. Gauti duomenys vertinti taikant skaičiavimo, palyginamosios ir situacijos analizių metodus. Papildomai duomenys buvo renkami apklausiant 43 institucijas, kurios atsirinktos naudojant įvertinimo atrankos metodą.

Siekdami nustatyti Finansų ministerijos informacinių sistemų valdymo brandą, analizavome Planavimo ir organizavimo grupės (PO) procesus (PO1, PO2, PO3, PO5, PO9, PO10 nagrinėtas VSAKIS projektas), Įsigijimo ir įdiegimo grupės (AI) procesus (AI1, nagrinėtas VSAKIS projektas, AI2, nagrinėtas VSAKIS projektas bei AI6), Teikimo ir palaikymo grupės (DS) procesus (DS4, DS5) ir Stebėsenos ir vertinimo (ME) grupės procesus (ME3, ME4) (plačiau žr. 1 priedą).

Audituojamas laikotarpis – 2008–2011 m. Ankstesni veiklos laikotarpiai nagrinėti tiek, kiek jie susiję su iki audituojamo laikotarpio pradžios (2008 m.) Finansų ministerijos priimtais informacinių sistemų plėtros, valdymo ir saugos sprendimais ir jų įgyvendinimu.

⁵ COBIT 4.1, 2011 m., Vilnius.

⁶ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacijos (ISACA) Informacinių sistemų audito gairės. 23-ioji gairė „Sistemos kūrimo ciklo (SDLC) peržiūra“, 2005, Vilnius.

⁷ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 (2004-01-20 įsakymo Nr. V-12 redakcija) „Dėl valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad visi mums pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o jų kopijos atitinka originalus.

Ataskaitoje vartojamos santrumpos ir sąvokos

AIS – Finansų ministerijos administravimo informacinė sistema;

COBIT (angl. *Control Objectives for Information and related Technologies*) – ISACA sukurta IT valdymo metodika ir geroji praktika;

CRAMM (angl. *CCTA Risk Analysis and Management Methodology*) – Informacijos apsaugos rizikų analizės ir valdymo metodika;

Duomenų sintaksės taisyklės – duomenų aprašymo ir manipuliavimo instrukcijos (taisyklės);

FM – Finansų ministerija;

FVAIS – Finansų ministerijos finansų valdymo ir apskaitos informacinė sistema;

FVIS – Valstybės išdo finansų valdymo ir apskaitos informacinė sistema;

ITIL (angl. *Information Technology Infrastructure Library*) – IT paslaugų valdymo metodika ir geroji praktika;

IS – informacinė sistema;

IVPK – Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos;

IT – informacinės technologijos;

KFAR – Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys;

SFMIS – Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Europos Sąjungos Sanglaudos fondo kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema;

SIS – Stebėsenos informacinė sistema;

VBAMS – Valstybės biudžeto, apskaitos ir mokėjimų sistema;

VSAKIS – Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema;

VSS – Viešojo sektoriaus subjektai.

AUDITO REZULTATAI

1. Informacinių technologijų valdymo būklė Finansų ministerijoje

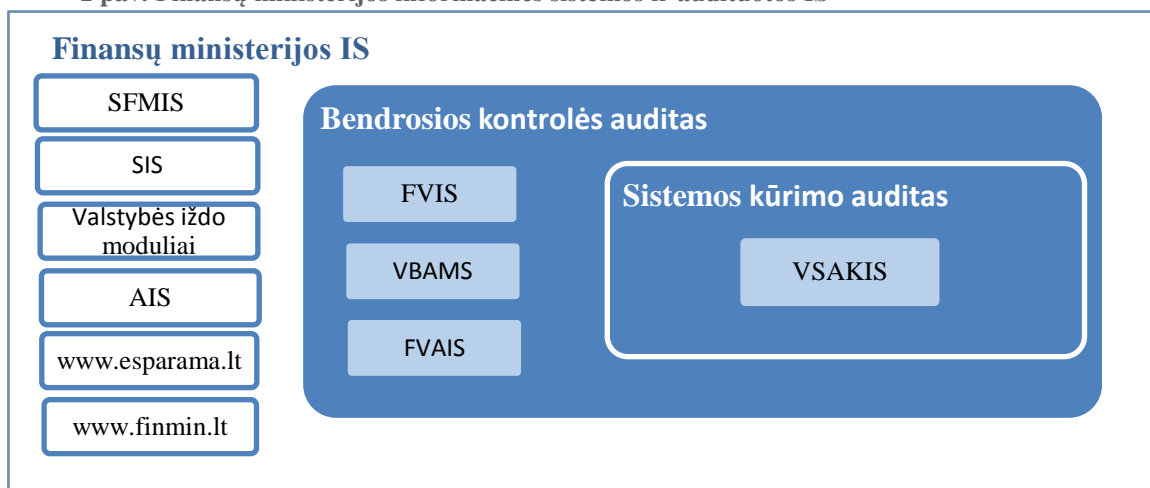
Finansų ministerija atsakinga už valstybės politikos formavimą finansų srityje ir organizuoja informacinių sistemų valstybės piniginiams ištekliams valdyti plėtrą. Ministerija, automatizuodama savo veiklos funkcijas, naudoja dešimt informacinių sistemų / posistemų (žr. 1 pav.).

Audito metu buvo vertinamas Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos (VSAKIS) kūrimas ir keturių informacinių sistemų, skirtų finansinėms operacijoms automatizuoti, bendroji kontrolė:

1. VBAMS – Valstybės biudžeto, apskaitos ir mokėjimų sistema;
2. VSAKIS – Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema;
3. FVIS – Valstybės išdo finansų valdymo ir apskaitos informacinė sistema;
4. FVAIS – Finansų ministerijos finansų valdymo ir apskaitos informacinė sistema.

IS bendrosios kontrolės⁸ vertinimo tikslas – įvertinti ministerijos vidaus kontrolę, apimančią organizacijos IS. Bendrosios kontrolės vertinimui pasirinkti reikšmingiausi Finansų ministerijos veiklai IS valdymo procesai, atsižvelgiant į audito metu pastebėtą riziką, susijusią su IS valdymu ir saugos užtikrinimu.

1 pav. Finansų ministerijos informacinės sistemos ir audituotos IS

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Finansų ministerijos IS bendrosios kontrolės ir VSAKIS kūrimo vertinimo rezultatai toliau ataskaitoje pateikiami pagal vertinti atrinktus trylika COBIT procesų (žr. 1 priedą).

⁸ IS bendroji kontrolė – sisteminė programinė įranga ir procedūros, sukuriančios visuotinę įstaigos ar organizacijos kontrolės aplinką.

1.1. IT strategija ir investicijų valdymas

COBIT Strateginio IT plano apibrėžimo procesas (PO1)⁹ nustato, kad visų IT išteklių valdymas būtų suderintas su institucijos veiklos strategija ir prioritetais. IT strateginis planas reikalingas, norint valdyti ir nukreipti visus IT išteklius pagal veiklos strategiją ir prioritetus. Strateginis planas pagerina pagrindinių veiklos padalinių supratimą apie IT galimybes ir apribojimus, įvertina esamą veiklą, nustato reikalavimus pajėgumams ir žmogiškiesiems ištekliams, pagrindžia investicijų poreikį.

Iki 2012 m. sausio 1 d. IT strateginis planavimas buvo tik gerųjų praktikų rekomendacija, tačiau nuo šių metų pradžios, įsigaliojus Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymui¹⁰, jis privalomas institucijoms, valdančioms ypatingos svarbos valstybės informacinius išteklius¹¹.

Finansų ministerijoje IT valdymui užtikrinti įkurtas IT valdymo komitetas. Jo funkcijos: teikti pasiūlymus Informacinių technologijų departamentui rengiant ministerijos IT strategiją, tvirtinti ministerijos IT strategiją, prižiūrėti strategijos įgyvendinimo eigą, vertinti strategijos įgyvendinimo pažangą, inicijuoti darbo grupių steigimą strategijai įgyvendinti, inicijuoti ir tvirtinti strategijos pakeitimus, koordinuoti ministerijos padalinių veiklą vykdant strategijoje numatytus IT projektus (ministerijos IT valdymo komiteto darbo reglamentas patvirtintas 2004 m. spalio 18 d. IT valdymo komiteto protokolu Nr. 1).

Nustatyta, kad audituojamu laikotarpiu (2008–2011 m.) IT valdymo komitetas iš esmės nevykdė funkcijų ir buvo susirinkęs du kartus. Finansų ministerija vadovavosi IT valdymo komiteto protokolu patvirtinta 2008–2010 m. IT strategija, kuri nebuvo atnaujinta, o pasibaigus laikotarpiui nebuvo vertinamas jos įgyvendinimas, į 2008–2010 m. strategiją neįtrauktas kūrimas tokių sistemų, kaip FVAIS ir FVIS. 2011 m. IT strategija nebuvo parengta ir patvirtinta, o audito metu vis dar buvo rengiama 2012–2014 m. IT strategija. Ministerija audituojamu laikotarpiu vykdė ir kitus IT plėtros projektus, nors ši veikla nebuvo numatyta 2004–2006 m. IT planavimo dokumentuose.

Finansų ministerijos IT valdymo komiteto veikla nerezultatyvi, IT strategijos tvirtinamos fragmentiškai, neperžiūrimos ir nevertinamas jų įgyvendinimas, todėl IT strateginis planavimas nepakankamas ir neatspindi ministerijos veiklos poreikių.

COBIT IT investicijų valdymo procesas (PO5)¹² rekomenduoja, kad būtų sukurta ir palaikoma IT investicinių programų valdymo metodika, apimanti išlaidas, siekiamą naudą, finansavimo prioritetus, formalizuotą biudžeto sudarymo procesą ir valdymą.

Finansų valdymo sistemoms kurti, tobulinti ir prižiūrėti ministerija panaudojo 53,7 mln. Lt¹³

⁹ COBIT 4.1, 2011 m., Vilnius.

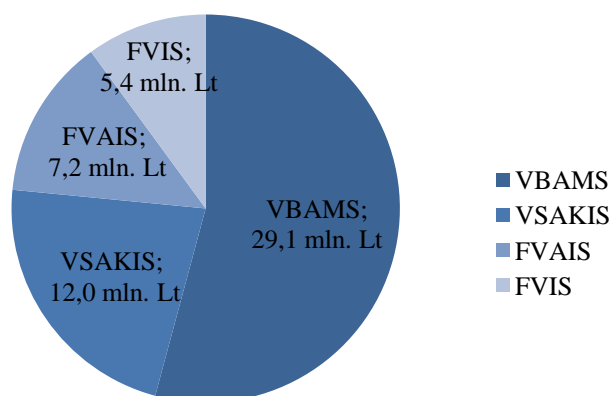
¹⁰ Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas 2011-12-15, Nr. XI-1807.

¹¹ Ten pat, 9 str.

¹² COBIT 4.1, 2011 m., Vilnius.

valstybės biudžeto ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšų (žr. 2 pav.).

2 pav. Lėšos, panaudotos Finansų ministerijos IS

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Finansų ministerijos pateiktus duomenis

Finansų ministerija, planuodama informacinėms technologijoms reikalingas lėšas, vadovaujasi Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarka¹⁴, Strateginio planavimo metodika¹⁵ ir Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisyklėmis¹⁶.

1.2. IS architektūra ir technologinės krypties nustatymas

COBIT IS architektūros nustatymo procesas (PO2) rekomenduoja reguliariai atnaujinti veiklos informacijos modelį, apibrėžti sistemas, leidžiančias optimaliai naudoti informaciją, sukurti organizacijos duomenų žodyną su organizacijos duomenų sintaksės taisyklėmis, duomenų klasifikavimo planą ir saugos lygius. Užtikrinamas patikimos ir saugios informacijos teikimą šis procesas pagerina vadovybės priimamų sprendimų kokybę ir leidžia racionalizuoti informacinių sistemų išteklius, kad jie atitiktų organizacijos veiklos strategijas. Šis IT procesas reikalingas norint padidinti atskaitingumą už duomenų vientisumą ir saugą ir pagerinti informacijos dalijimosi taikomosiose programose ir subjektuose rezultatyvumą ir kontrolę.

Institucijai aiškiai aprašius turimus duomenų srautus (duomenų struktūras), sutaupoma laiko ir išteklių juos apdorojant, be to, išvengiama klaidų. Finansų ministerijoje informacinės sistemos (VBAMS, SFMIS, VSAKIS, SIS, FVIS, FVAIS) turi atskirus informacijos modelius, taigi paprastesnės sistemų administravimo ir tobulinimo galimybės, tačiau nėra bendro ministerijos veiklos informacijos modelio, apimančio visas sistemas. Duomenų kaupimo procesai nurodyti apraše „Finansų ministerijos

¹³ VBAMS kūrimo ir modernizavimo projektas pradėtas 2001 m.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-14 nutarimas Nr. 543 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo tvarkos patvirtinimo (Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo)“.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimas Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-04-26 nutarimas Nr. 478 „Dėl Valstybės lėšų, skirtų valstybės kapitalo investicijoms, planavimo, tikslinimo, naudojimo, apskaitos ir kontrolės taisyklių patvirtinimo“.

duomenų kaupimo procesai“. Šis dokumentas neatitinka esamos situacijos, nes jame neaprašytos naujausios IS (VSAKIS, FVIS, FVAIS), naudojamas duomenų srautų žymėjimas nesuvienodintas (vienur srautas žymimas failų plėtiniais (pvz., pdf), kitur nurodomas naudojamos programinės įrangos tipas (pvz., Word, Excel)), nėra duomenų sintaksės taisyklių.

Suvienodinus duomenų srautų žymėjimą ir pasirinkus gerosios praktikos rekomenduojamą veiklos informacijos modelį Finansų ministerijai būtų lengviau pasirinkti optimalią technologinę kryptį. Kadangi šis modelis yra lankstus, funkcionalus, saugus ir lengvai atkuriamas, sutrikus IS funkcionavimui, jis ministerijai galėtų palengvinti optimalų veiklos informacijos kūrimą, naudojimą ir dalijimąsi ja, išlaikant vientisumą.

COBIT technologinės krypties nustatymo procesas (PO3) rekomenduoja nustatyti veiklą palaikančią technologinę kryptį, parengti technologinės infrastruktūros planą ir įsteigti informacinės architektūros komitetą. Komitetas nustato ir valdo aiškius ir realistinius lūkesčius, kokius produktus, paslaugas gali pasiūlyti technologijos, jų teikimo mechanizmus. Technologinės infrastruktūros planas turi apimti tokius aspektus, kaip sistemų architektūra, technologinė kryptis, įsigijimų planai, standartai, perkėlimo strategijos, nenumatyti atvejai, ir turi būti reguliariai atnaujinamas. Tai leidžia laiku reaguoti į aplinkos pasikeitimus, informacinių sistemų žmogiškųjų išteklių ir investicijų taupymą bei geresnį platformų ir taikomųjų programų suderinamumą.

Finansų ministerijoje technologinės infrastruktūros planas neparengtas, architektūros komitetas neįsteigtas, tačiau jo funkcijas ministerijoje galėtų vykdyti IT valdymo komitetas. Sistemų architektūra ir informacija bei duomenų judėjimas aprašyti minėtame Finansų ministerijos duomenų kaupimo procesų apraše. Ministerijos technologinė kryptis ir naudojami projektų valdymo, IT valdymo ir IS saugos standartai aprašyti 2008–2010 m. IT strategijoje ir nepatvirtintame 2012–2014 m. IT strategijos projekte.

Ministerijoje IT infrastruktūra plėtojama fragmentiškai tvirtinamais IT strateginiais dokumentais, ministerijos IS turi integralumo problemų tiek tarpusavyje, tiek ir su kitų viešojo sektoriaus finansų valdymo sistemomis. Dalis finansinių duomenų suvedama rankomis, todėl didėja klaidų tikimybė.

Pavyzdys

VSAKIS kūrimo ir diegimo projekto detalios analizės dokumente numatyta, kad sistema bus integruota su lentelėje pateiktomis IS. Detalius integracijos principus, struktūras ir formatus buvo numatyta apibrėžti projektavimo etape, tačiau VSAKIS kūrimo ir diegimo projekto metu sėkmingai realizuotos tik dvi integracinės sąsajos iš šešių (2011-08-18 ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 171 patvirtinta A.A.2.13. bandomosios eksploatacijos ir VSAKIS kūrimo ir diegimo projekto galutinė ataskaitos).

VSAKIS buvo numatyta integracija su:	VSAKIS realizuotos integracijos:
VSS finansinės apskaitos informacinė sistema (VSS FAS);	Sąsajos buvo paruoštos, bet neištestuotos pagal numatytus scenarijus;
Valstybės biudžeto, apskaitos ir mokėjimų sistema (VBAMS);	Įgyvendinta;
Stebėsenos informacinė sistema (Stebėsenos IS);	Atsisakyta įgyvendinimo;

Valstybės turto informacinė paieškos sistema (VTIPS);	Sąajos buvo paruoštos, bet neištestuotos pagal visus numatytus scenarijus;
Lietuvos bankų (LB);	Igyvendinta;
Viešojo administravimo institucijų informacinių sistemų interoperabilumo sistema (VAISIS).	Atsisakyta įgyvendinimo.

Finansų ministerijoje audituojamu laikotarpiu buvo pradėtos eksploatuoti FVIS ir FVAIS, priskirtos vidaus administravimo sistemoms ir kiekvienai iš jų suteikta trečia kategorija¹⁷. FVIS skirta valstybės išdo, kaip atskiro vieneto, finansinei apskaitai tvarkyti kaupimo principu¹⁸, ši sistema skirta Finansų ministerijos numatytai funkcijai¹⁹ (valstybės išdo²⁰ apskaitai tvarkyti) vykdyti, todėl turi būti laikoma ne ministerijos vidaus administravimo, o valstybės informacinė sistema²¹. Skirtingų kategorijų IS taikomi skirtingi informacijos saugos reikalavimai, todėl atsiranda rizika, kad ministerija netaikys reikiamų IS saugos ir tęstinumo užtikrinimo priemonių.

FVIS atitinka pirmos kategorijos informacinei sistemai taikomus kriterijus, nes yra skirta valstybės išdo finansų valdymui ir apskaitai tvarkyti pagal VSAFAS reikalavimus.²² Finansų ministerija nepagrįstai suteikė FVIS trečią kategoriją, todėl nenumatytos reikiamos IS saugai ir tęstinumo užtikrinimui skirtos priemonės.

FVAIS skirta Finansų ministerijos apskaitos, atskaitomybės ir finansų valdymui kaupimo principu²³. FVAIS apdorodama duomenis (klasifikatoriai, informacija apie mokėjimo paraiškų būklę), gautus iš pirmos kategorijos Finansų ministerijos sistemos VBAMS, ir kartu teikdama šiai sistemai duomenis (mokėjimo paraiškų informacija, informacija apie programų ir investicinių projektų sąmatas)²⁴ atitinka antros kategorijos IS nustatytus kriterijus.

Finansų ministerijos teigimu, valstybinės įstaigos ir institucijos, neturinčios specialių išskirtinių duomenų saugumo reikalavimų finansinės apskaitos tvarkymui (darbui su FVAIS), nemokamai gali gauti iš Finansų ministerijos Microsoft Dynamics NAV (Client) programinę įrangą.

Apklausus 43 valstybines institucijas nustatyta, kad 18 jų naudoja FVAIS savo vidinei apskaitai tvarkyti ir 13 (iš šių 18-os) apskaitos duomenis saugo Finansų ministerijos tarnybinėse stotyse saugomoje duomenų bazėje, penkios įstaigos duomenis laiko savose tarnybinėse stotyse saugomose duomenų bazėse, o likusios institucijos nenaudoja FVAIS.

¹⁷ Remiantis Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų klasifikavimo pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją gairėmis (1V-247).

¹⁸ Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Valstybės išdo finansų valdymo ir apskaitos informacinės sistemos FVIS specifikacija, 2010 m.

¹⁹ Ši funkcija, kaip viena Finansų ministerijos atliekamų funkcijų, nurodyta 1998-09-08 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1088 patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nuostatų 8.1.12. p.

²⁰ Lietuvos Respublikos Valstybės išdo įstatymo (I-712) 2 str. 3 dalis.

²¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintų Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių 2 p.

²² Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų klasifikavimo pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją gairės, patvirtintos vidaus reikalų ministro 2007-07-11 įsakymu Nr. 1V-247, 3.1.5 p.

²³ Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Finansų valdymo ir apskaitos informacinės sistemos FVAIS specifikacija, 2009 m.

²⁴ Ten pat.

Finansų ministerija neturi rašytinių susitarimų ar įsipareigojimų su šiomis įstaigomis ir institucijomis dėl duomenų saugojimo, jų pasiekiamumo užtikrinimo ir jų atkūrimo. FVAIS sutrikimas gali turėti neigiamos įtakos toms valstybinėms institucijomis ir įstaigoms, kurios pasirinko savo apskaitos duomenis saugoti FVAIS aptarnaujančiose tarnybinėse stotyse.

Informacinė sistema, kurios duomenų praradimas gali turėti neigiamą įtaką kitų valstybės institucijų ar įstaigų veiklai arba joje tvarkomi duomenys yra teikiami (gaunami iš) pirmos kategorijos IS, turi būti priskirta antrai informacinių sistemų kategorijai²⁵, todėl trečia kategorija FVAIS buvo suteikta nepagrįstai.

Finansų ministerija užtikrina ne visus FVAIS keliamus IS saugos reikalavimus (žr. 3 priedą), todėl gali būti pažeistas tiek Finansų ministerijos, tiek kitų institucijų, saugančių finansinės apskaitos duomenis ministerijos tarnybinėse stotyse, duomenų vientisumas, konfidencialumas, o sutrikus sistemų veiklai – duomenų prieinamumas.

Finansų ministerijos IS saugoma informacija klasifikuojama taip, kaip rekomenduoja COBIT geroji praktika ir reikalaujama teisės akte²⁶. Tačiau kai kurie Saugos dokumentų turinio gairių reikalavimai nevykdomi: informacija nepriskirta kategorijoms, nesudaryti informacijos sąrašai ir nepaskirti asmenys, atsakingi už priskirtos informacijos tvarkymą.

Pokyčiai audito metu: 2012 m. kovo 9 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-094 pakeistos Finansų ministerijos informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės, patvirtintos 2008 m. rugpjūčio 8 d., 2012 m. kovo 28 d. ministerijos kanclerio potvarkiu Nr. 2K-019 pripažintas netekusiu galios Informacinių technologijų priemonėmis tvarkomų duomenų saugos aprašas.

Po šių pokyčių skirtingos duomenų klasifikacijos problema ministerijoje liko neišspręsta, nes informacija nepriskirta kategorijoms, nesudaryti jos sąrašai ir nepaskirti asmenys, atsakingi už priskirtos informacijos tvarkymą.

Ministerijos elektroninės informacijos valdymas nepakankamas, nes nėra detalaus elektroninės informacijos klasifikavimo aprašymo ir informacijos priskyrimo kategorijoms kriterijų, kaip numato teisės aktai. Finansų ministerijai nenustačius informacijos klasifikavimo kontrolės priemonių, prieiga prie elektroninių duomenų gali būti suteikta ministerijos darbuotojams, kuriems šie duomenys nereikalingi tiesioginėms pareigoms atlikti, taip padidinant informacijos atskleidimo, sunaikinimo ar pakeitimo riziką.

²⁵ Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų klasifikavimo pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją gairės Nr. 1V-247, 3.2 p.

²⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-05-08 įsakymas Nr. 1V-172 „Dėl saugos dokumentų turinio gairių patvirtinimo“, 4.1.1 p.

1.3. Informacinių sistemų rizikos vertinimas ir valdymas

COBIT IT rizikos vertinimo ir valdymo procesas (PO9) rekomenduoja, kad įstaigoje būtų susitarta dėl bendrų rizikos valdymo principų, kurie apimtų priimtino IT rizikos lygio nustatymą, rizikos ir likutinės rizikos sumažinimo strategiją. Įstaiga turėtų nustatyti, analizuoti ir įvertinti bet kokią galimą poveikį įstaigos tikslams, kuri galėtų sukelti neplanuotas įvykis. Rizikos įvertinimo rezultatas turi būti suprantamas įstaigos vadovybei ir pateikiamas finansine išraiška, kad būtų galima nustatyti priimtina toleravimo lygį ir parinkti optimalias rizikos mažinimo priemones.

Teisės akte²⁷ nustatyta, kad saugos įgaliotinis kasmet turi organizuoti visų IS rizikos įvertinimą ir parengti rizikos įvertinimo ataskaitą, IS valdytojo rašytiniu pavedimu tokį vertinimą gali atlikti pats saugos įgaliotinis, kuris prireikus gali organizuoti ir neeilinį IS rizikos įvertinimą.

Nustatyta, kad audituojamuoju laikotarpiu ministerijoje IS rizikos vertinimai atlikti 2009 m. pabaigoje ir 2011 m., tačiau neatliktas 2011 metais įteisintų informacinių sistemų (FVAIS 2011 m. vasario 28 d., FVIS 2011 m. rugsėjo 12 d.) rizikos vertinimas, nors pagal ministerijos vidaus dokumentus (2005 m. kovo 17 d. ministerijos valstybės sekretoriaus potvarkiu Nr. 2K-007 patvirtintas Informacinių technologijų priemonėmis tvarkomų duomenų saugos aprašas, 17 p., ir 2007 m. spalio 3 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-289 patvirtinti IS duomenų saugos nuostatai, 24 p.), įdiegus naujas sistemas arba pasikeitus ministerijos veiklos apimtims, turi būti atliekamas neeilinis rizikos vertinimas.

2010 m. pabaigoje ministerijos vidaus auditoriai, išanalizavę 2007 m. gruodžio 21 d. ir 2010 m. vasario 2 d. IT departamente patvirtintas IS rizikos analizės ataskaitas, nustatė, kad ir 2007, ir 2009 metais buvo identifikuotos tokios pačios grėsmės ir toks pats arba labai panašus grėsmių rizikos lygis. Jie pažymėjo, kad 2007 metais atlikus rizikos vertinimą nebuvo imtasi grėsmių rizikos lygį mažinančių priemonių, nors ir buvo parengta informacijos saugos gerinimo programa.

Valstybės kontrolės auditoriai nustatė, kad iki 2012 m. pradžios nebuvo pašalinta dalis 2009 m. IS rizikos vertinimo metu pastebėtų ir į ministerijos IS rizikos mažinimo planą įrašytų trūkumų (nesudarytas apsaugos nuo kompiuterių virusų veiksmų planas, nestebimi tinkle vykstantys procesai, šių procesų įrašai nekaupiami ir nevaldomi, neišspręstas IT departamente žmogiškųjų išteklių trūkumas).

Pavyzdys

Efektyvių techninių priemonių, leidžiančių stebėti tinkle vykstančius procesus ir atlikti duomenų perdavimo tinklais saugumo užtikrinimo kontrolę, trūkumas pastebėtas 2010 m. pabaigoje atliekant ministerijos IS duomenų saugumo ir prieigos kontrolės sistemos vertinimo vidaus auditą. Ministerijos vidaus auditoriai rekomendavo iki 2011-10-31 organizuoti ir atlikti tokių priemonių įsigijimą, tačiau neskyrus finansavimo tokios priemonės ministerijoje nebuvo įsigytos, todėl yra išlikęs 2009 m. pabaigoje nustatytas labai aukštas pašaliečių bandymo apsimesti vidaus vartotoju grėsmės lygis.

²⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai, 30 ir 31 p.

Ministerijos vadovybė supažindinama su IS rizikos vertinimo ataskaitomis, informuojama apie kylančias grėsmes dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo IT departamente, tačiau auditoriai nustatė, kad ministerijoje netvirtinami rizikos įvertinimo ir rizikos valdymo priemonių planai, kuriuose numatomi techninių, administracinių ir kitų išteklių poreikiai rizikos valdymo priemonėms įgyvendinti, todėl neužtikrinama IS rizikos mažinimo priemonių įgyvendinimo kontrolė.

Ministerijos IS rizikos valdymo sistema turi trūkumų ir neatitinka teisės aktų reikalavimų, nes:

- saugos įgaliotinis kasmet neorganizavo IS rizikų vertinimo, todėl identifikuoti ir detaliai įvertinti ne visi svarbiausi rizikos veiksniai, galintys turėti įtakos informacijos saugai;
- neatliktas 2011 m. įteisintų informacinių sistemų (FVAIS ir FVIS) rizikos vertinimas, todėl lieka nenustatyta galimų šių IS elektroninės informacijos saugos incidentų tikimybė ir šių incidentų įtaka ministerijos veiklai (arba lieka nenustatyti rizikos veiksniai, galintys turėti įtakos šių IS funkcionavimui ir jose esantiems duomenims);
- ministerijos vadovybė netvirtino IS rizikos valdymo priemonių planų, todėl neįsitikino, ar imtasi reikiamų IS rizikos mažinimo priemonių, ir neužtikrino jų įgyvendinimo kontrolės (nevykdė stebėsenos).

Pokyčiai audito metu: 2012 m. kovo 23 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-112 patvirtintas Finansų ministerijos valdomų valstybės informacinių sistemų rizikos vertinimo ir rizikos valdymo priemonių planas.

1.4. Informacinių sistemų saugos užtikrinimas

COBIT nurodo, kad informacijos vientisumą ir IT saugą nustato IS saugos užtikrinimo procesas (DS5), kuris apibrėžia IS naudotojų vaidmenis ir priskiria atsakomybę už IT saugą, IT saugos politikos nustatymą ir saugos procedūrų vykdymą. Tinkamai valdomas IS saugos užtikrinimo procesas garantuoja ne tik IT saugą – jis sumažina galimų IT saugos incidentų poveikį pagrindinei įstaigos veiklai. Efektyviai valdomas nepertraukiamo IT paslaugų teikimo procesas sumažina IT funkcionavimo pertraukties tikimybę ir galimą poveikį pagrindinėms veiklos funkcijoms ir procesams.

Teisės aktuose reikalaujama turėti pagal Vidaus reikalų ministerijos tvirtinamas Saugos dokumentų turinio gaires parengtus, su Vidaus reikalų ministerija suderintus ir patvirtintus IS saugos politikos dokumentus²⁸:

- Duomenų saugos nuostatus;

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai, 6 p.

- Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės;
- Informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planą;
- Informacinių sistemų naudotojų administravimo taisyklės.

Finansų ministerija, užtikrindama IS saugą, vadovaujasi 2005 m. kovo 17 d. Finansų ministerijos valstybės sekretoriaus potvarkiu Nr. 2K-007 patvirtintu IT priemonėmis tvarkomų duomenų saugos aprašu, 2007 m. spalio 3 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-289 patvirtintais IS duomenų saugos nuostatais, 2008 m. rugpjūčio 8 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-244 patvirtintomis Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo ir IS naudotojų administravimo taisyklėmis. IS saugos politikos ir ją įgyvendinančių dokumentų analizė parodė, kad šių dokumentų nuostatos nesuderintos tarpusavyje, yra neaktualių (negaliojančių) nuostatų, dokumentuose neįvardijami įvykę sisteminiai veiklos pokyčiai, dėl to gali būti neįtikrintas saugus elektroninės informacijos tvarkymas ministerijos valdomose IS.

Pavyzdys

Finansų ministerijos IS duomenų saugos nuostatuose numatyta:

- IS naudotojų prieigos teisės yra blokuojamos, jei suteiktas tapatybės kodas yra nenaudojamas 45 dienas, o ministerijos IS naudotojų administravimo taisyklėse numatyta, kad ministerijos IS naudotojų kodai, kurie yra nenaudojami mažiausiai 60 kalendorinių dienų, turi būti blokuojami;
- ilgiausias neaktyvumo laikas, kuriam pasibaigus IS naudotojų ryšio sesijos automatiškai nutraukiamos, yra 30 min., o ministerijos informacinių sistemų naudotojų administravimo taisyklėse numatyta, kad ministerijos IS turi automatiškai atjungti ministerijos IS naudotojus, kurie yra prisijungę, bet neatlieka jokių veiksmų ministerijos IS ilgiau kaip 1 valandą.

VSAKIS nuostatų projektas Vidaus reikalų ministerijai pateiktas 2007 m. spalio 9 d., nurodant, kad Finansų ministerija patvirtino bendrus visoms valdomoms IS taikytinus duomenų saugos nuostatus, todėl atskiri steigiamų IS duomenų saugos nuostatai nebus rengiami. Tačiau ministerija IS duomenų saugos nuostatuose nėra įvardyti VSAKIS valdytojo ir tvarkytojo (tvarkytojų) pavadinimai ir adresai, taip pat VSAKIS elektroninė informacija nepriskirta atitinkamai kategorijai, kaip reikalaujama teisės akte²⁹, todėl gali būti netiksliai nustatyti VSAKIS elektroninės informacijos apsaugos poreikis, prioritetai ir lygis.

Pokyčiai audito metu: 2012 m. kovo 9 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-093 pakeisti Finansų ministerijos IS duomenų saugos nuostatai, patvirtinti 2007 m. spalio 3 d., 2012 m. kovo 9 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-094 pakeistos Finansų ministerijos IS saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės ir Finansų ministerijos IS naudotojų administravimo taisyklės, patvirtintos 2008 m. rugpjūčio 8 d., o 2012 m. kovo 28 d. ministerijos kanclerio potvarkiu Nr. 2K-019 pripažintas netekusiu galios Informacinių technologijų priemonėmis tvarkomų duomenų saugos aprašas.

Vadovaujantis finansų ministro 2011 m. vasario 7 d. įsakymu (2011 m. vasario 7 d. įsakymas Nr. 1K-046 „Dėl rekomendacijų, pateiktų Finansų ministerijos informacinių sistemų duomenų saugumo ir priejimo kontrolės sistemos vertinimo vidaus audito 2010 m. gruodžio 30 d. ataskaitoje Nr.16.2-A-8, įgyvendinimo“) iki 2011 m. spalio 31 d. ministerija turėjo patvirtinti IS

²⁹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-05-08 įsakymu Nr. 1V-172 patvirtintos Saugos dokumentų turinio gairės, 3.1.3 ir 3.2.1 p.

veiklos tęstinumo valdymo planą ir užtikrinti pasirengimo atkurti IS veiklą, esant nenumatytoms situacijoms, kontrolės procedūras, tačiau rekomendacijos įgyvendinimas vėlavo.

Ministerijoje daromos atsarginės duomenų kopijos, jos saugomos atskiroje patalpoje, užrakintame, nedegiam seife, IS duomenų bazių serveriai ir duomenų kopijavimo įranga laikoma skirtinguose ministerijos pastato aukštuose. Ministerija yra numačiusi atsargines patalpas, į kurias galėtų perkelti IT įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose, tačiau Vidaus reikalų ministerija teikdama pastabas dėl Finansų ministerijos parengto IS veiklos tęstinumo valdymo plano siūlo įvertinti riziką, kad pagrindinės patalpos per incidentą bus paveiktos kartu su atsarginėmis patalpomis. Finansų ministerijai rekomenduota esant galimybei numatyti kitas atsargines patalpas, esančias ne mažiau kaip 3 kilometrų atstumu nuo pagrindinių patalpų (2011 m. rugpjūčio 8 d. Vidaus reikalų ministerijos raštas Nr. 1D-5565(3)).

Ministerijos pagrindinės patalpos, per incidentą gali būti paveiktos kartu su atsarginėmis patalpomis, todėl kyla rizika, kad po IT išteklių praradimo (kurį gali nulemti gamtos nelaimės, nelaimingi atsitikimai, įrangos gedimai ir pan.) ministerijos veikla nebus atkurta iki priimtino lygio.

Finansų ministerijos valdomų ir (arba) tvarkomų IS veiklos tęstinumo valdymo plano projektas patvirtintas tik 2012 m. vasario 9 d galutinai neišsprendus klausimo dėl atsarginių patalpų. Šio plano elementai (organizacinės, aprašomosios, plano veiksmingumo išbandymo nuostatos, veiklos tęstinumo valdymo plane numatyta techninė dokumentacija: sąrašai, schemas, būtinos ministerijos IS veiklos tęstinumui užtikrinti) turi būti testuojami ir išbandyti, todėl negalima teigti, kad įvykus incidentui Finansų ministerijos patvirtintas veiklos tęstinumo valdymo planas bus efektyvus ir realiai įvykdomas. Nustatyta, kad ministerijoje periodiškai nebuvo atliekami elektroninės informacijos atkūrimo iš duomenų kopijų bandymai, dėl ko neįsitikinta, ar įvykus saugos incidentui IS veikla iš duomenų kopijų bus veiksmingai ir laiku atkurta.

Finansų ministerijos IS kontrolės priemonės, užtikrinančios pasirengimą nuosekliai ir efektyviai atkurti IS veiklą, esant nenumatytoms situacijoms, nebuvo realiai išbandytos, todėl, įvykus incidentui, Finansų ministerijoje nebūtų garantuotas nuoseklus ir efektyvus IS veiklos atkūrimas, nenutrūkstamas IT paslaugų teikimas, todėl gali būti neužtikrintas tinkamas ministerijos veiklos organizavimo ir įgyvendinimo procesas.

Teisės aktuose nustatyta³⁰, kad periodiškai turi būti atliekamas IS saugos atitikties vertinimas (III kategorijos IS atitikties vertinimas turi būti atliekamas ne rečiau kaip kartą per dvejus metus, II ir I kategorijos IS – ne rečiau kaip kartą per metus).

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai, 38 p., ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-10-27

Nustatyta, kad ministerijoje audituojamuoju laikotarpiu I kategorijos IS (VBAMS) saugos atitikties vertinimas nebuvo atliekamas kasmet, saugos atitikties vertinimo metu pastebėtų trūkumų šalinimo plano netvirtino IS valdytojo vadovas, numatytu terminu nebuvo įgyvendintos pastebėtų trūkumų pašalinimo priemonės, 2009 m. I kategorijos IS (VBAMS) saugos atitikties vertinimas atliktas nesilaikant teisės aktų reikalavimų (žr. 4 priedą).

Ministerija neužtikrina, kad būtų įgyvendintos nuostatos teisės aktų, susijusių su IS saugos atitikties vertinimu, todėl periodiškai neįvertinama informacija apie IT saugos padėtį ministerijos informacinėse sistemose ir neatnaujinami saugos dokumentai.

Pokyčiai audito metu: 2012 m. kovo 23 d. finansų ministro įsakymu Nr. IK-112 patvirtintas trūkumų, pastebėtų atliekant Finansų ministerijos valdomų valstybės informacinių sistemų saugos atitikties vertinimą, šalinimo planas.

COBIT rekomenduoja, kad užtikrinant efektyvią IS saugą būtina turėti gerai suprojektuotą ir veikiančią pagalbos tarnybos ir incidentų valdymo procesą: sukurti pagalbos tarnybą, registruojančią ir pranešančią apie incidentus, analizuojančią tendencijas ir esmines incidentų priežastis ir juos sprendžiančią.

Teisės akte numatyta³¹, kad IS naudotojai, pastebėję IS saugos incidentų, privalo apie tai pranešti administratoriui, arba, jeigu valstybės institucijoje įsteigta IT pagalbos tarnyba, – šiai tarnybai. Administratorius arba IS administratorius apie pažeidimus informuoja saugos įgaliotinį.

Nustatyta, kad ministerijoje įdiegta programinė įranga naudojama registruojant Skambučio centro paklausimus viešojo sektoriaus apskaitos reformos klausimais. Ministerija numato šią programinę įrangą panaudoti fiksuojant IT incidentus, susijusius su konsolidavimo funkcijos vykdymu, ir juos sprendžiant pagal aprašytą incidentų / paklausimų valdymo proceso procedūrą.

Finansų ministerijoje kiekvienam projektui aprašoma IS incidentų (pvz.: IS klaidų, sutrikimų) fiksavimo tvarka (pvz.: VSAKIS projekto metu buvo aprašyta VSAKIS bandomosios eksploatacijos tvarka incidentų fiksavimui bei valdymui), tačiau audito metu nustatyta rizika, kad apie įvykius, susijusius su IS informacija, nebus pranešta laiku. Dėl vienu metu besikreipiančių vartotojų nurodytos telefono linijos gali būti perkrautos, o dėl susidariusio žmoniškųjų išteklių trūkumo IT departamente į elektroniniu paštu pateiktas užklausas gali būti sureaguota ne iškart jas gavus ir nebus imtasi atsakomųjų veiksmų pašalinant įvykusio incidento priežastį, dėl ko gali sutrikti Finansų ministerijos veiklos organizavimo procesas.

įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai, 4.1, 5.2 ir 6.1 p.

³¹Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai, 27 ir 28 p.

Ministerijoje neaprašyta IS informacijos (duomenų) saugumo incidentų valdymo procedūra, skirta tvarkyti su įvairių tipų informacijos saugumo incidentais (pvz.: paslaugų netektis, kenkimo programos, konfidencialumo ir vientisumo pažeidimai, piktnaudžiavimas IS ir kt.), todėl dėl audito metu nustatytų IT saugos trūkumų (pvz.: VBAMS nėra technologinių galimybių registruoti ir nustatytą laiką saugoti nesėkmingus bandymus prisijungti prie IS, ministerija neturi įrangos įsibrovimo iš vidaus stebėsenai atlikti) kilę duomenų saugumo incidentai gali būti nepastebėti arba valdomi nenuosekliai ir neefektyviai.

Ministerijoje nustatyta IT saugos trūkumų, dėl kurių sumažėja galimybė aptikti ir išspręsti neteisėtą prieigą prie IS elektroninės informacijos, dėl to gali būti pažeistas elektroninės informacijos vientisumas ir konfidencialumas.

Ministerijos atstovo teigimu, per pastaruosius dvejus metus VBAMS neveikė dvi valandas, o VSAKIS buvo neprieinama daugiau nei 400 valandų darbo metu darbo dienomis (sistemos neprieinamumo skaičiavimas atliktas remiantis ministerijos interneto puslapyje pateikta informacija³²). Pažymėtina, kad VSAKIS naudotojams buvo neprieinama dėl atliekamų sistemos atnaujinimo ir pasirengimo 2011 m. konsolidavimo laikotarpiui darbų (pvz.: atnaujinimo darbai atlikti dėl gerokai padidėjusios VSAKIS apkrovos).

Auditorių nuomone, tokių sisteminių darbų galima išvengti, jei prieš diegiant naują taikomąją programinę įrangą būtų atliekama analizė rizikų, susijusių su taikomosios programinės įrangos diegimu, naudojimu ir veiklos procesų, kuriuose ji bus taikoma. Sistemą įteisinus buvo atliktas VSAKIS poveikis ministerijos veiklai konfidencialumo, vientisumo ir prieinamumo požiūriu bei VSAKIS galimų incidentų scenarijų tikimybių įvertinimas.

Audito metu nustatyta rizika, kad dėl finansinių ataskaitų konsolidavimo metu galimų besikartojančių VSAKIS neprieinamumo atvejų gali kilti nepatogumų sistemos naudotojams, konsoliduoti duomenys nebus pateikti nustatytu laiku, o tai sukeltų neigiamų padarinių ministerijos veiklai.

COBIT apibrėžia, kad, norint efektyviai tvarkyti duomenis, reikia nustatyti duomenų tvarkymo reikalavimus. Duomenų tvarkymo procesą sudaro procedūros, skirtos sukurti laikmenų bibliotekas, daryti atsargines kopijas ir vykdyti duomenų atkūrimą ir tinkamą laikmenų naikinimą. Efektyvus duomenų tvarkymas padeda užtikrinti duomenų kokybę, atlikimą laiku, prieinamumą ir konfidencialumą.

Teisės aktuose nustatyta³³, kad duomenų valdytojas privalo įgyvendinti tinkamas

³² Prieiga per internetą <http://www.finmin.lt/web/finmin/vsakis/news> [Žiūrėta 2012-03-05].

³³ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, 30 str., 1 d., ir Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2008-11-12 įsakymu Nr. 1T-71(1.12) patvirtinti Bendrieji reikalavimai organizacinėms ir techninėms duomenų saugumo priemonėms, 1 p.

organizacines ir technines priemones, skirtas apsaugoti asmens duomenis nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo (patvirtinti asmens duomenų tvarkymo taisyklės ir pan.).

Finansų ministerija perveda valstybės biudžeto lėšas, skirtas biudžetinių įstaigų valstybės biudžeto išlaidų sąmatoms vykdyti, iš valstybės išdo sąskaitos tiesiogiai tiekėjams, kurie biudžetinėms įstaigoms tiekia prekes, atlieka darbus ir teikia paslaugas. Tiesioginiai mokėjimai biudžetinių įstaigų tiekėjams atliekami ir biudžeto lėšos į biudžetinės įstaigos sąskaitą banke pervedamos per VBAMS. Sistemos tiekėjų sąrašė tvarkomi šie fizinių asmenų duomenys: asmens kodas, vardas ir pavardė, gyvenamoji vieta (adresas), banko duomenys.

VBAMS esančių tiekėjų duomenų tvarkymo pagrindas yra Valstybės biudžeto lėšų išdavimo iš valstybės išdo sąskaitos tvarka³⁴. Kadangi tiekėjai, kuriems vykdomi mokėjimai iš valstybės išdo sąskaitos, yra ne tik juridiniai, bet ir 17 fizinių asmenų, ministerija neužtikrina, kad VBAMS tvarkomi asmens duomenys būtų apsaugoti laikantis Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, nes nepatvirtino reikalaujamo rašytinės formos dokumento, kuriame turi būti išdėstytos organizacinės ir techninės priemonės, skirtos apsaugoti asmens duomenis nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, taip pat nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo. Taip pat ministerijoje trūksta techninių duomenų saugumo priemonių, skirtų apsaugoti VBAMS nuo neteisėto prisijungimo elektroninių ryšių priemonėmis, todėl prieigos prie asmens duomenų valdymas ir kontrolė užtikrinama iš dalies (žr. 4 priedą).

Ministerijoje įgyvendintos ne visos teisės aktuose reikalaujamos organizacinės ir techninės asmens duomenų saugumo priemonės, skirtos apsaugoti asmens duomenis, todėl neužtikrinamas numatytas saugos lygis ir kyla grėsmė, kad asmens duomenys gali būti atsitiktinai sunaikinti, pakeisti arba atskleisti.

1.5. Informacinių technologijų valdymas ir atitiktis nustatytiems reikalavimams

COBIT IT valdymo užtikrinimo procesas (ME4) rekomenduoja sukurti rezultatyvią valdymo sistemą, apimančią organizacijos struktūrą, procesų, vadovavimo, funkcijų ir pareigų apibrėžimą, užtikrinantį, kad organizacija investuoja į IT suderintai ir pagal bendrą organizacijos strategiją ir tikslus. Rekomenduojama visus IS procesus ir jų atitiktį vidaus kontrolės reikalavimams vertinti nuolat. Vertinimas turėtų apimti efektyvumo valdymą, vidaus kontrolės sistemos stebėjimą, atitiktį teisinio reguliavimo ir valdymo reikalavimams.

³⁴ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2000-07-21 įsakymu Nr. 195 patvirtinta Valstybės biudžeto lėšų išdavimo iš valstybės išdo sąskaitos tvarka, 6.4 p.

Finansų ministerija nurodė, kad vadovaujasi tarptautinėmis IT valdymo metodikomis, tokiomis kaip COBIT ir ITIL, tačiau nėra nusistačiusi konkrečių šių metodikų procesų taikymo savo veikloje. Nustatyta, kad ministerijoje nėra procedūrų dėl atitikties išoriniams reikalavimams užtikrinimo, todėl nustatyti teisės aktų ir kitų reikalavimų nesilaikymo atvejai, galintys neigiamai paveikti ministerijos veiklą. Įvertinus ministerijos IS valdymo atitiktį Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams nustatyta elektroninės informacijos saugos valdymo, asmens duomenų tvarkymo, informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo neatitiktys, kurios pateiktos 4 priede kartu su ministerijos pastebėjimais.

Ministerijos IS saugos įgaliotinis atsakingas už saugos politiką įgyvendinančių dokumentų priėmimą, keitimą ir panaikinimą, tačiau ministerijos saugos politikos dokumentai nebuvo peržiūrėti kasmet, kaip reikalauja teisės aktai³⁵, todėl neužtikrinta, kad įvykus sisteminiams ir veiklos pokyčiams būtų laikomasi nustatytų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo principų ir reikalavimų naujai įdiegtose informacinėse sistemose. Ministerijoje trūksta kontrolės procedūrų, užtikrinančių tinkamą minėtų teisės aktų nuostatų įgyvendinimą, dėl to neįvertinama informacija apie IT saugos būklę ministerijos informacinėse sistemose ir neatnaujinami dokumentai, būtini užtikrinant IS saugą.

Finansų ministerijos IS vidaus kontrolė ir branda įvertinta taikant Gebos brandos modelį (angl. *Capability Maturity Model*, CMM). IS brandos vertinimo kriterijai pateikti 5 priede. Atsižvelgdami į šioje ataskaitoje pateiktus faktus auditoriai nustatė, kad Finansų ministerijos IS vidaus kontrolės branda apibrėžiama kaip Pirminis / *Ad-Hoc* (1) procesas (žr. 3 pav.).

3 pav. Finansų ministerijos IS vidaus kontrolės brandos lygis

GEBOS BRANDOS MODELIS (angl. - CMM)

	(a)	(b)	(c)	(d)	CMM
Optimalus procesas (5)	✘	✘	✘	✘	◆
Lengvai valdomas ir vertinamas procesas (4)	✘	✘	✘	✘	◆
Apibrėžtas procesas (3)	⚠	✘	✘	✘	▲
Pasikartojantis, bet intuityvus procesas (2)	✔	⚠	⚠	⚠	▲
Pirminis / Ad Hoc procesas (1)	✔	✔	✔	✔	●
Neegzistuojantis procesas (0)	✔	✔	✔	✔	●

✘	- neatitinka kriterijų
⚠	- nevisiškai atitinka kriterijų
✔	- atitinka kriterijų
◆	- nepasiektas tam tikras Gebos brandos lygis
▲	- nevisiškai pasiektas tam tikras Gebos brandos lygis
●	- pasiektas tam tikras Gebos brandos lygis

- (a) - problemos pripažinimas ir informavimas apie ją;
 (b) - politika;
 (c) - susiję procesai ir mokymas, skirti politikai įgyvendinti;
 (d) - politikos efektyvumo ir susijusių procesų vertinimas ir tobulinimas, remiantis šiuo pagrindu.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai, 26 p.

Norint pasiekti aukštesnį brandos lygį ministerijoje IT valdymo komiteto veikla turėtų būti rezultatyvesnė, IT strategija turi būti ne tik fragmentiškai tvirtinama, bet ir tapti nuolatiniu veiklos gerinimo procesu, siejant ją su veiklos pokyčiais ir vertinant jos įgyvendinimą. Turi būti dokumentuotos IT veiklos procedūros (pokyčių valdymas, incidentų valdymas ir kt.), o esama dokumentacija turi būti nuolat atnaujinama ir atitikti realią situaciją. Periodiškai turi būti vertinama rizika ir IS saugos atitiktis, užtikrinama vykdomų procesų stebėseną.

2. Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinės sistemos (VSAKIS) kūrimo rezultatai

2005 m. patvirtinus Viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sistemos reformos koncepciją³⁶, buvo atlikta biudžetinių įstaigų apskaitos IS diagnostinė inventorizacija, parengtas viešojo sektoriaus IS optimizavimo plano projektas (2007–2008 m. I ketvirtis)³⁷, atliktos esamų apskaitos IS analizės ir įvertinta jų atitiktis veiklos ir apskaitos standartų reikalavimams (2008 m. III ketvirtis)³⁸, įdiegta Finansų ministerijoje centralizuota konsolidavimo IS, kuria naudojasi viešojo sektoriaus subjektai, sudarantys konsoliduotąsias finansines ataskaitas (2008–2012 m.)³⁹. Tyrimams ir analizei, taip pat ir konceptualiems sprendimams dėl konsolidavimo sistemos pagrįsti buvo atlikta Galimumo studija⁴⁰ (plačiau 2.1 poskyryje).

Viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinė sistema (VSAKIS) sukurta kaip priemonė, padedanti Finansų ministerijai parengti viešojo sektoriaus subjektų grupių, valstybės ir savivaldybių konsoliduotąsias ataskaitas (konsolidavimo proceso schema pateikta 6 priede), parengti, priimti sprendimus dėl valstybės turto valdymo⁴¹.

Pavyzdys

VSAKIS turėjo atlikti šias pagrindines funkcijas:

- kaupiti viešojo sektoriaus subjektų finansinę informaciją ir automatizuoti šios informacijos apdorojimo procesus;
- remiantis sukaupta informacija, automatizuotai suformuoti nacionalinį finansinių ataskaitų rinkinį;
- atlikti sukauptos informacijos analizę, užtikrinti jos prieinamumą ir efektyvų panaudojimą finansų kontrolės poreikiams;
- užtikrinti viešojo sektoriaus subjektų tvarkomų finansinės apskaitos duomenų vientisumą ir patikimumą;
- analizuoti, atlikti paiešką VSAKIS duomenų, užtikrinti tiesioginę ir nuolatinę prieigą prie jų pagal nustatytas teises, sudarinėti, pateikinti bei spausdinti ataskaitas;
- užtikrinti VSAKIS duomenų kokybę ir saugumą, valdyti sistemos klasifikatorius, nustatymo ir kitus parametrus.

Apibendrinta VSAKIS funkcinė struktūra pateikta 4 paveiksle.

³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-06-29 nutarimas Nr.718 „Dėl viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sistemos reformos koncepcijos ir koordinavimo ir priežiūros komisijos sudarymo“.

³⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-06-29 nutarimo Nr. 718 (2011-03-23 nutarimo Nr.335 redakcija) priedo 9 ir 10 p.

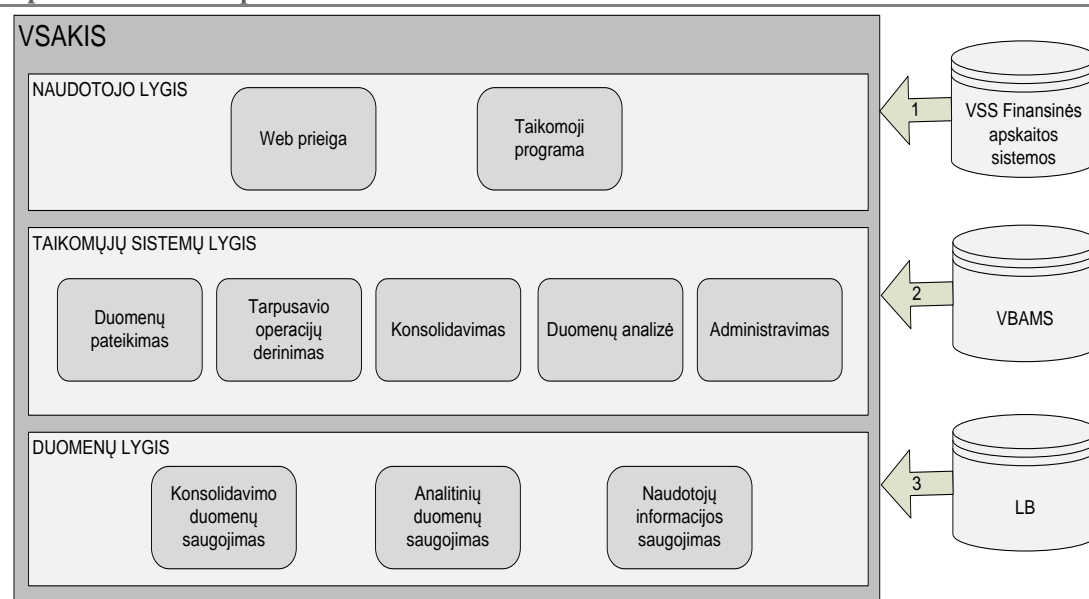
³⁸ Ten pat, 14 p.

³⁹ Ten pat, 19 p.

⁴⁰ Pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės projekto Nr. 2005/017-494.02.02 „Viešojo sektoriaus apskaitos sistemos modernizavimas“ II dalis „Apskaitos informacinių sistemų modernizavimo galimumo studija siekiant užtikrinti viešojo sektoriaus apskaitos duomenų ir finansų valdymo efektyvumą ir kokybę“.

⁴¹ VSAKIS nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011-05-13 įsakymu Nr. 1K-182 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir konsolidavimo sistemos nuostatų patvirtinimo“.

4 pav. VSAKIS apibendrinta funkcinė struktūra

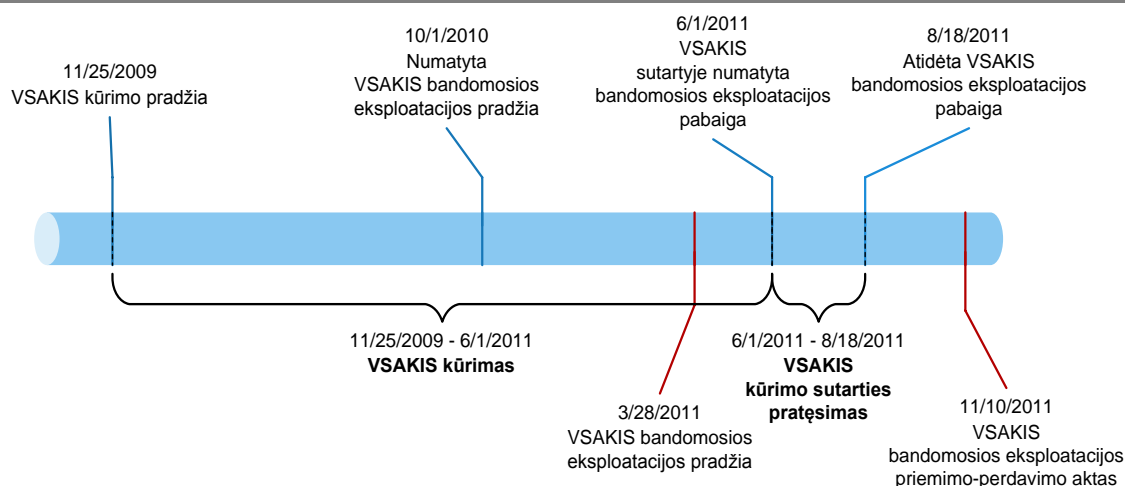
* VSS – viešojo sektoriaus subjektas, VBAMS – Valstybės biudžeto, apskaitos ir mokėjimų sistema, LB – Lietuvos bankas.

Šaltinis – Finansų ministerija

Finansų ministro 2007 m. kovo 27 d. įsakymu Nr. 1K-118 sudaryta darbo grupė 2007 m. spalio 3 d. (protokolas Nr. 8) nutarė, kad toliau bus analizuojama tik vienos centralizuotos konsolidavimo sistemos alternatyva.

VSAKIS kūrimo darbai pradėti 2009 m. lapkričio 25 d. pasirašius kūrimo, diegimo ir priežiūros teikimo paslaugų sutartį su VSAKIS projekto vykdytoju.

5 pav. VSAKIS kūrimo terminai

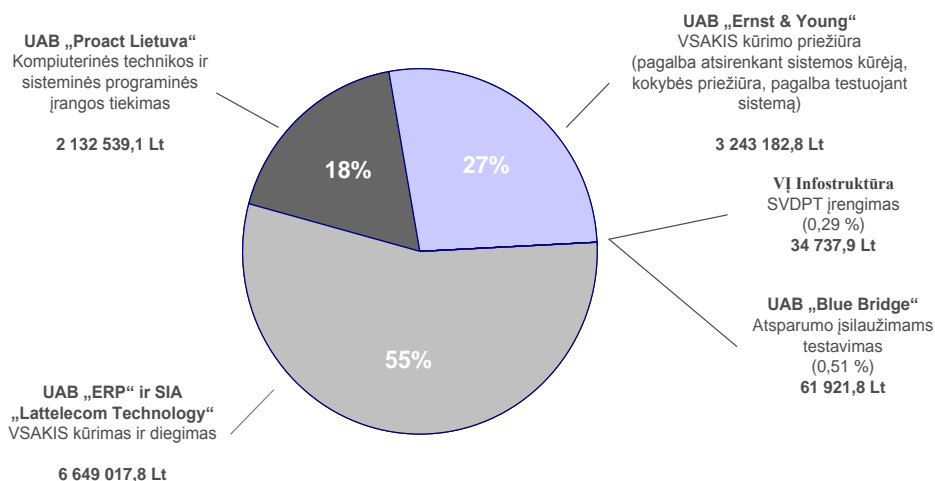

Šaltinis – Valstybės kontrolė

VSAKIS planuota sukurti per 18 mėnesių, bet IS kūrimas, dėl prailginto duomenų teikimo termino, testavimo metu aptiktų klaidų taisymo ir naudotojų instrukcijų derinimo, buvo atidėtas beveik trims mėnesiams, o sistemos perdavimo – priėmimo aktą Finansų ministerija pasirašė dar po beveik trijų mėnesių. VSAKIS sistemos sukūrimas užtruko beveik 6 mėn., 27 proc. ilgiau nei buvo suplanuota.

VSAKIS projektas buvo finansuojamas ES 2007–2013 metų struktūrinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšomis⁴², projekto biudžetas sudaro 13 870 tūkst. Lt (85 proc. Europos Sąjungos struktūrinės paramos, o 15 proc. Lietuvos biudžeto lėšos), iki 2012 m. vasario 15 d. panaudota 87,4 proc. projektui skirtų lėšų (VSAKIS projekto pabaiga numatyta 2013 m.).

6 pav. VSAKIS kūrimo išlaidos

Šaltinis – Valstybės kontrolė

VSAKIS kūrimas, diegimas, techninės įrangos, reikalingos VSAKIS veikimui, įsigijimas, atsparumo įsilaužimams testavimas ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo VSAKIS duomenims perduoti įrengimas sudarė 12,12 mln. Lt (žr. 6 pav.).

2.1. Viešojo sektoriaus apskaitos reformos informacinių sistemų sprendimai

COBIT metodika rekomenduoja pagrįsti pasirinktą IS kūrimo alternatyvą ekonominiais skaičiavimais, įvertinti lėšas, skirtas IS sukūrimui, palyginti jas su numatoma nauda⁴³. Valstybės IS kūrimo metodikoje nustatytas vienas iš IS projekto rengimo pagrindinių tikslų – išanalizuoti IS realizavimo variantus, pasirinkti vieną iš jų ir ekonomiškai, techniškai bei socialiai pagrįsti⁴⁴. IS valdytojas turi pasirinkti tinkamiausią sprendimo alternatyvą, remdamasis naudos ir kaštų analize.

Konkrečioms viešojo sektoriaus apskaitos reformos koncepcijos priemonėms nustatyti buvo vykdoma Pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės projekto⁴⁵ Nr. 2005/017-494.02.02 „Viešojo sektoriaus apskaitos sistemos modernizavimas“ II dalis „Apskaitos informacinių sistemų

⁴² Pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksnių programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonę VP1-4.2-VRM-03-V „Viešojo administravimo subjektų sistemos tobulinimas“.

⁴³ COBIT 4.1, AI1 *Įsigijimas ir įdiegimas*, AI1.3 *Ekonominio pagrįstumo analizė ir alternatyvių sprendimų rengimas*, 2011 m., Vilnius.

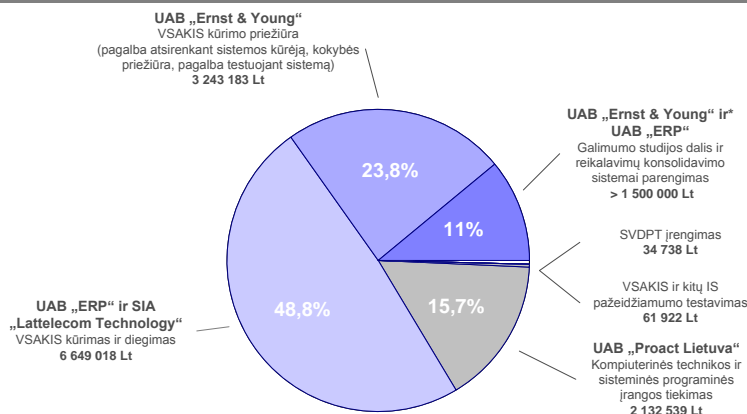
⁴⁴ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymas Nr. T-131 „Dėl Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“, 24.3 p.

⁴⁵ Prieiga per internetą http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/pereinamojo_laikotarpio/Patvirtinti_projektai.pdf. [Žiūrėta 2011-12-08]. Europos Komisijos sprendimas dėl Pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės 2005 metams, finansinio įnašo Lietuvos instituciniam gebėjimui stiprinti.

modernizavimo galimumo studija siekiant užtikrinti viešojo sektoriaus apskaitos duomenų ir finansų valdymo efektyvumą ir kokybę“ (toliau – Galimumo studija). Finansų ministerija pasirašė sutartį su UAB „Ernst & Young Baltic“ ir jos partnere UAB „ERP“ dėl Galimumo studijos parengimo, atlikus konsolidavimo sprendimo alternatyvų analizę, pasirinktas vieningos konsolidavimo IS sprendimas.

Nustatyta, kad VSAKIS galimumo studijos parengimo paslaugos sudarė apie 11 proc. (1 500 tūkst. Lt) projekto lėšų (žr. 7 pav.), o priimtose paslaugose turi trūkumų.

7 pav. VSAKIS galimumo studijos ir kūrimo išlaidos

Šaltinis – Valstybės kontrolė

* VSAKIS galimumo studijai parengti tiksli suma pasiūlyme nebuvo išskirta, bet iš pateiktos lentelės matyti, kad tam skirtos lėšos, nors ir išdalytos pagal visas eilutes, viršija 1 mln. Lt.

Nr.	Pavadinimas	Kaina EUR (su PVM)	Kaina Lt (su PVM)
1.	Viešojo sektoriaus subjektų naudojamų apskaitos sistemų tinkamumo buhalterinei apskaitai kaupimo principu, taikant dvejybinį įrašą, tvarkyti analizės atlikimas	204 140	704 283
2.	Viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos tvarkymo kaupimo principu, taikant dvejybinį įrašą, ir atskaitomybės konsolidavimo sprendimų galimumo studijos parengimas	181 720	626 934
3.	Apskaitos duomenų, reikalingų finansinei ir biudžeto vykdymo atskaitomybei sudaryti, sprendimo suderinamumo ir būtino detalumo studijos parengimas	181 720	626 934
4.	Su viešojo sektoriaus finansine apskaita bei konsolidavimu ir biudžeto vykdymo apskaitos suderinamumo sprendimų susijusių informacinių sistemų architektūros parengimas	90 860	313 467
5.	Viešojo sektoriaus subjektų informacinių sistemų gebėjimo pereiti prie buhalterinės apskaitos tvarkymo ir atskaitomybės sudarymo pagal naujus viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus galimumo studijos parengimas	181 720	626 934
6.	Viešojo sektoriaus organizacijų informacinių sistemų perėjimo prie naujų viešojo sektoriaus standartų veiksmų plano parengimas	56 640	195 408
7.	Reikalavimų konsolidavimo sistemai parengimas	238 360	822 342
8.	Iš viso:	1 135 160	3 916 302

Šaltinis – 2006 m. gruodžio 19 d. paslaugų teikėjo UAB „Ernst&Young Baltic“ ir UAB „ERP“ finansinis pasiūlymas „Dėl apskaitos informacinių sistemų modernizavimo galimumo studijos rengimo siekiant užtikrinti viešojo sektoriaus apskaitos duomenų ir finansų valdymo efektyvumą ir kokybę“ bendra vertė – 1135,16 tūkst. EUR (su PVM).

Konsolidavimo sistemos sprendimo ekonominė nauda buvo pagrįsta konsultantų siūlomų pigiausio diegimo, konsultacijų ir projekto valdymo pasirinkimu, neįvertinus išlaidų straipsnių, tokių kaip palaikymo kaštai, atsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą. Neatsižvelgta į tai, kad centralizuotos IS alternatyva, vertinant ją kitais aspektais (pvz., didžiausia pasiūlyta diegimo paslaugų kaina arba licencijų kaina), buvo pati brangiausia – 153 mln. Lt.

Pavyzdys

Atlikus Galimumo studiją nustatyta, kad 60 proc. viešojo sektoriaus subjektų tuo metu naudojamų apskaitos IS turėjo reikiamą funkcionalumą konsolidavimui atlikti, tačiau tik apie 3 proc. subjektų naudojosi šiomis galimybėmis. Iš to konsultantai darė išvadą, kad „negalima teigti, kad, pradėjus naudoti esamas sistemas konsolidavimui, jos tenkins keliamus reikalavimus“, nors šie reikalavimai dar nebuvo visiškai reglamentuoti.

Iš dalies centralizuota konsolidavimo funkcijos alternatyva pasirinkta 2007 m. spalio 10 d. darbo grupės posėdyje⁴⁶ atsižvelgiant į tai, kad Finansų ministerijoje jau buvo įsteigtas padalinys konsolidavimo funkcijai atlikti, kurio darbuotojams buvo planuojama pavesti atlikti šią funkciją „taip sudarant galimybes efektyviau panaudoti darbo išteklius, standartizuoti procesus, pagreitinti ataskaitų parengimą, sumažinti konsolidavimo sistemos diegimo kaštus“. Sprendimas pasitelkti konsultantus projekto priežiūrai buvo priimtas remiantis Galimumo studija, kur nurodoma, kad diegimui gali reikėti trečiosios šalies konsultavimo ir projekto valdymo paslaugų. Sąnaudų efektyvumo bei kaštų ir naudos skaičiavimai nebuvo atlikti.

Sprendimas kurti VSAKIS nebuvo pagrįstas išsamiais skaičiavimais, 2009 m. projektą planuota įgyvendinti už 16 mln. Lt, tačiau VSAKIS projektas su visais numatytais funkcionalumais yra įgyvendinamas už 13,8 mln. Lt.

Ministerija vienu ir tuo pačiu metu paskelbė konkursą galimumo studijai ir konsolidavimo sistemos funkciniam ir techniniam reikalavimams parengti ir tos pačios bendrovės, kurios dalyvavo rengiant galimumo studiją ir techninius reikalavimus konsolidavimo sistemos pirkimui, laimėjo konkursą dėl konsolidavimo IS kūrimo ir sistemos priežiūros.

Galimumo studijoje rangovų pateikti skaičiavimai nebuvo išsamūs ir pagrįsti, todėl nebuvo galima įvertinti, ar centralizuotos VSAKIS sprendimo alternatyvos pasirinkimas buvo optimalus sprendimas.

2.2. VSAKIS tvarkytojų ir duomenų teikėjų dalyvavimas projekte

Geroji praktika COBIT⁴⁷ vieną iš esminių sėkmingo IS kūrimo projekto prielaidų laiko aktyvų IS vartotojų dalyvavimą IS kūrime: vartotojų nuomonė ir pastabos turėtų būti esminiai visuose IS projektavimo ir testavimo etapuose (nustatant funkcinis ir techninius reikalavimus, projektuojant ir patvirtinant IS projekto rezultatus).

Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodikoje nustatyta, kad kuriant IS rengiami IS nuostatų ir specifikacijos projektai⁴⁸ ir derinami⁴⁹ vadovaujantis Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklėmis. Šie dokumentai turi būti derinami su būsimais IS duomenų teikėjais⁵⁰ (VSAKIS naudotojais) ir Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Susisiekimo ministerijos.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2007-03-27 įsakymu Nr. 1K-118 sudarytos darbo grupės 2007-10-10 protokolai Nr. 8.

⁴⁷ COBIT 4.1, PO10 *Projektų valdymas*, 2011 m., Vilnius.

⁴⁸ Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodikos, patvirtintos Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“, 13.2 ir 18.5 p.

⁴⁹ Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodikos, patvirtintos Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“, 15 ir 23 p.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimas Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“ 5 ir 11 p.

Į konsultantų pasiūlytą VSAKIS kūrimo valdymo schemą turėjo būti įtraukti viešojo sektoriaus subjektai, kurie buvo suinteresuoti VSAKIS projekto rezultatais. Dėl didelio subjektų skaičiaus (daugiau nei 4 tūkstančiai subjektų) ministerija VSAKIS specifikacijos projektą suderino tik su Informacinės visuomenės plėtros komitetu. Būsimieji VSAKIS naudotojai, nebuvo įtraukti nustatant funkcinis ir techninius reikalavimus, projektuojant ir patvirtinant IS projekto rezultatus.

Apklausus VSAKIS naudojančius viešojo sektoriaus subjektus nustatyta, kad iš 31 atsakiusios įstaigos tik 5 dalyvavo tyrime dėl VSAKIS kūrimo, 3 iš jų nurodė, kad šis tyrimas buvo atliktas naudojant klausimyną dėl turimos techninės įrangos ir turimų apskaitos IS.

Būsimų sistemos naudotojų pasitenkinimas darbu su IS yra vienas iš IS kūrimo vertinimo kriterijų. Nepakankamas suinteresuotų šalių įtraukimas į VSAKIS kūrimą bei diegimą galėjo būti viena iš priežasčių, sukėlusių viešojo sektoriaus subjektų apskaitos darbuotojų nepasitenkinimą.

Viešojo sektoriaus subjektai neturėjo pakankamai laiko pasirėngti dirbti su VSAKIS, nes ministerijos pasirinktas mokymo metodas apmokyti tik už konsolidavimą atsakingų institucijų atstovus nebuvo veiksmingas dėl trumpo laiko nuo vartotojų Vadovų parengimo pabaigos iki darbo su IS pradžios. Didžiausią pasipiktinimą sukėlė neapskaičiuotas bandomosios eksploatacijos laikas, mokymų ir konsultacijų nebuvimas, per daug sudėtingi, didelės apimties vartotojų Vadovai, kuriems išnagrinėti palikta per mažai laiko. Tai akcentuojama ir viešajame portale *peticijos.lt* Apskaitos ir finansų darbuotojų profesinės sąjungos paskelbtoje viešoje peticijoje Finansų ministerijai dėl skuboto VSAKIS diegimo⁵¹, kur per 2500 pasirašiusių išreiškė neigiamą nuomonę apie VSAKIS projekto vykdymą.

Sukurta ir įdiegta VSAKIS, kaip numatyta projekto reglamente, turėtų atitikti Finansų ministerijos ir kitų viešojo administravimo subjektų veiklos poreikius, tačiau kuriant VSAKIS būsimi sistemos naudotojai nepakankamai įtraukti į kūrimo procesą, todėl sistema nevisiškai atitinka subjektų veiklos poreikius ir didelė dalis naudotojų yra nepatenkinti.

2.3. VSAKIS projekto valdymas

Geroji praktika COBIT⁵² rekomenduoja, kad organizacijoje turi būti įdiegta programų ir projektų valdymo sistema visiems IT projektams valdyti. Siekiant užtikrinti projektų rizikos valdymą bei vertės kūrimą veiklai, sistema apima bendrąjį planą, išteklių paskirstymą, laukiamų rezultatų apibrėžimą, naudotojų pritarimą, laipsnišką įgyvendinimo metodą, kokybės užtikrinimą, formaliai patvirtintą testavimo planą bei testavimo ir įdiegtos sistemos analizę. Toks metodas sumažina nenumatytų sąnaudų ir projektų nutraukimo riziką, gerina ryšius su veiklos atstovais ir

⁵¹ Prieiga per internetą <http://www.peticijos.lt/visos/6028> [Žiūrėta 2011-12-15].

⁵² COBIT 4.1, PO10 *Projektų valdymas*, 2011 m., Vilnius.

galutiniais naudotojais bei jų įsitraukimą, užtikrina projekto rezultatų sukuriama vertę ir kokybę bei maksimaliai padidina jų indėlį į IT palaikomas investicijų programas.

Finansų ministerija įsigijo techninės pagalbos VSAKIS diegimo projekto metu ir VSAKIS diegimo projekto administravimo paslaugas už 3 243 tūkst. Lt, iš kurių 1 044 tūkst. Lt buvo skirta sistemos kokybei užtikrinti (2008 m. rugpjūčio 18 d. sutartis su UAB „Ernst&Young Baltic“ Nr. 14P-043). VSAKIS projektas vykdytas pagal PRINCE2 ir PMBOK⁵³ projektų valdymo metodikas, kuriose numatyta, kad projekto kokybės valdymo uždavinys – užtikrinti, kad būtų išsaugotas projekto veiklos (pvz.: darbo laiko ir išlaidų) ir techninis (pvz.: priėmimo kriterijų ir darbo rezultatų) integralumas ir vientisumas bei projektų tikslų, uždavinių ir veiklų įvykdymas.

Projekto vykdymo reglamente nustatyti bendrieji projekto tikslai ir jų pasiekimo įvertinimo rodikliai, tačiau ministerija nenusistatė aiškių ir pamatuojamų VSAKIS projekto rezultatų kokybės įvertinimo kriterijų (plačiau žr. 7 priedo lenteles), todėl priimdama VSAKIS rezultatus negalėjo jų tinkamai įvertinti.

Pavyzdys

Tikslas „Užtikrinti efektyvų valstybės ir nacionalinių finansinių ataskaitų konsolidavimo pagal VSAFAS atlikimą“ turėjo būti matuojamas pagal kriterijų „Efektyvus valstybės ir nacionalinių finansinių ataskaitų konsolidavimo pagal VSAFAS atlikimas“, nenustačius konkrečių šio kriterijaus pasiekimo reikšmių bei jo matavimo metodikos.

Tikslas „Užtikrinti konsoliduotų finansinių ataskaitų rengimo, teikimo ir gavimo procesų operatyvumą ir efektyvų vienodą vykdymą“ turėjo būti matuojamas pagal kriterijų „Užtikrintas konsoliduotų finansinių ataskaitų rengimo, teikimo ir gavimo procesų operatyvumas ir efektyvus vienodas vykdymas“, nenustatant, kiek sutrumpėjo finansinių ataskaitų konsolidavimo procesas naudojant VSAKIS ir sumažėjo darbo laiko sąnaudos automatizavus konsolidavimo procesą.

Nors ministerija skyrė daug dėmesio projekto kokybės užtikrinimui ir įsigijo VSAKIS diegimo projekto administravimo paslaugas (1 044 tūkst. Lt skirta sistemos kokybei užtikrinti), tačiau turėjo sunkumų vertinant projekto rezultatų sukuriama vertę, nes dalis ministerijos nustatytų projekto tikslų pasiekimo kriterijų buvo nedetalūs ir nepamatuojami.

VSAKIS kūrimo projekto tikslus ir jų vertinimo rodiklius, kurie buvo nustatyti projekto reglamente (žr. 7 priedo 2 lentelę) ir papildomai bandomosios eksploatacijos etape numatytus kriterijus (žr. 7 priedo 1 lentelę. Bandomosios eksploatacijos etapas), Finansų ministerija įvertino galutinėje ataskaitoje. Projekto tikslai pasiekti iš dalies (žr. 7 priedo lenteles).

Ministerijos nustatytas tikslas sukurti ir įdiegti VSAKIS nebuvo pasiektas galutinės ataskaitos patvirtinimo metu, nes bandomosios eksploatacijos etapas buvo baigtas esant programinės įrangos klaidų, o tikslo užtikrinti efektyvų valstybės ir nacionalinių finansinių ataskaitų

⁵³ PMBOK® (angl. – *Project Management Body of Knowledge*) – Projektų valdymo gerosios praktikos rinkinys, parengtas Projektų valdymo instituto (angl. – *Project Management Institute*).

konsolidavimo pagal VSAFAS atlikimą pasiekimu nebuvo įsitikinta, nes nebuvo galimybės parengti nacionalinį konsoliduotų finansinių ataskaitų rinkinį (žr. 7 priedo 2 lentelės 2 tikslas).

VSAKIS sukurta ir įdiegta nesilaikant keliamų reikalavimų, vykdant projektą nepasiektas tikslas užtikrinti atitiktį Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių ir elektroninės informacijos saugos reikalavimams (VSAKIS projekto eiga neviseškai atitinka Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiką žr. 7 priedo 2 lentelę 12 tikslą ir 3 ir 4 priedus).

Finansų ministerija per dvejus metus sukūrė Viešojo sektoriaus apskaitos konsolidavimo informacinę sistemą, kurią naudoja daugiau nei 4 tūkstančiai VSS, tačiau ne visi suplanuoti VSAKIS projekto tikslai pasiekti pilnai:

- neužtikrinta VSAKIS sąveika su viešojo sektoriaus subjektų IS ir ministerijos FVAIS, todėl informacija į VSAKIS suvedama rankomis, kas reikalauja papildomų darbo sąnaudų ir didina klaidų tikimybę;
- nesudarytos sąlygos ekonomiškėms sprendimų dėl valstybės turto valdymo priėmimui;
- projekto rezultatai neatitinka keliamų reikalavimų, nes vykdant projektą neužtikrinta atitiktis teisės aktams.

Informacinių sistemų ir infrastruktūros audito
departamento direktorius

Dainius Jakimavičius

Informacinių sistemų ir infrastruktūros audito departamento
Informacinių sistemų audito skyriaus
vyresnioji valstybinė auditorė

Aurelija Martinkutė

Valstybinio audito ataskaita pateikta Lietuvos Respublikos finansų ministerijai ir jos kopija Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Finansų ministerijos informacinių
sistemų bendroji ir kūrimo
kontrolė“
1 priedas

Finansų ministerijos IS bendrosios kontrolės ir VSAKIS kūrimo vertinimo rezultatai vertinti atrinkus trylika COBIT procesų:

COBIT⁵⁴ Planavimo ir organizavimo grupės (PO) procesai apima strategiją, taktiką ir būdus, kaip IT gali geriausiai padėti įgyvendinti pagrindinius organizacijos veiklos tikslus. Organizacijos strateginės vizijos realizavimas turi būti planuojamas, organizuojamas ir valdomas įvairiais aspektais ir sukurta tinkama technologinė infrastruktūra. Finansų ministerijoje buvo atrinkti ir vertinami šie COBIT Planavimo ir organizavimo grupės procesai: Strateginio IT plano apibrėžimas (PO1), Informacinės architektūros nustatymas (PO2), Technologinės krypties nustatymas (PO3), IT investicijų valdymas (PO5), IT rizikos įvertinimas ir valdymas (PO9). Vertinant VSAKIS kūrimą papildomai buvo vertinamas Projektų valdymo (PO10) procesas.

COBIT aprašo Įsigijimo ir įdiegimo grupės (AI) procesus ir rekomenduoja kurie sprendimai bus įgyvendinti vykdant įmonės IT strategiją. Šie sprendimai vėliau turės būti įdiegti ir integruoti į įmonės veiklos procesus. Šios grupės procesai taip pat nurodo, kaip turi būti atliekamas esamų informacinių sistemų valdymas, įskaitant pokyčių valdymą, siekiant, kad priimti sprendimai atitiktų besikeičiančius įmonės veiklos tikslus. Audito metu buvo vertinamas Automatizuotų sprendimų nustatymo (AI1, nagrinėtas VSAKIS projektas), Taikomosios programinės įrangos įsigijimo ir priežiūros (AI2, nagrinėtas VSAKIS projektas) bei Pokyčių valdymo (AI6) procesai.

COBIT Teikimo ir palaikymo grupės (DS) procesai aprašo, kaip turi būti teikiamos IT paslaugos kitiems įmonės padaliniais, kaip užtikrinama informacijos sauga ir įmonės veiklos tęstinumas, tinkamas vidaus vartotojų aptarnavimas ir duomenų valdymas. Audito metu įvertinti Nepertraukiamo paslaugų teikimo užtikrinimo (DS4), Sistemų saugos užtikrinimo procesai (DS5).

COBIT Stebėsenos ir vertinimo (ME) grupės procesai pabrėžia, kad nuolat turi būti vertinami visi IS procesai ir jų atitiktis vidaus kontrolės reikalavimams. Vertinimas turėtų apimti efektyvumo valdymą, vidaus kontrolės sistemos stebėjimą, atitiktį teisinio reguliavimo ir valdymo reikalavimams. Audito metu įvertinta, kaip Finansų ministerija vertina savo valdomus IS procesus, įvertinta Atitiktis išoriniams reikalavimams užtikrinimas (ME3) ir IT valdymo užtikrinimas (ME4).

⁵⁴ COBIT 4.1, 2011 m., Vilnius, 13–14 psl.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Finansų ministerijos informacinių
 sistemų bendroji ir kūrimo
 kontrolė“
 2 priedas

Rekomendacijų, pateiktų valstybinio audito ataskaitoje „Finansų
 ministerijos informacinių sistemų bendroji ir kūrimo kontrolė“,
 įgyvendinimo planas

Eil. Nr. ataskaitoje	Rekomendacija	Finansų ministerijos numatytos rekomendacijų įgyvendinimo priemonės	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)	
1.	Siekiant, kad IT plėtra atitiktų ministerijos veiklos poreikius:	1.1. Numatyti kontrolės priemones, užtikrinančias IT planavimo periodiškumą, patvirtinti ministerijos IT plėtos planą;	1. Peržiūrėti ministerijos IT valdymo komiteto reglamentą ir įtraukti priemones IT planavimo periodiškumui užtikrinti. 2. Parengti ir patvirtinti ministerijos IT planą.	2012 m. liepos 20 d. 2012 m. liepos 20 d.
		1.2. Atnaujinti IT valdymo komiteto veiklą įtraukiant į jį svarbiausių veiklos procesų savininkus ir vadovybės atstovą ir užtikrinti komiteto veiklos periodiškumą.	Peržiūrėti ministerijos IT valdymo komiteto reglamentą ir įtraukti priemones komiteto veiklos periodiškumui užtikrinti.	2012 m. liepos 20 d.
2.	Siekiant užtikrinti ministerijos valdomos informacijos saugą ir išvengti galimų veiklos sutrikimų:	2.1. Atlikti ministerijos IS saugos atitikties vertinimą;	1. Organizuoti paslaugų pirkimą. 2. Atlikti atitikties vertinimą.	2012 m. spalio 1 d. 2012 m. gruodžio 24 d.
		2.2. Nustatyti IS pokyčių valdymo tvarką;	1. Parengti IS pokyčių valdymo tvarkos aprašą. 2. Patvirtinti parengtą IS pokyčių valdymo tvarkos aprašą.	2013 m. kovo 1 d. 2013 m. gegužės 1 d.
		2.3. Patikrinti ministerijos IS veiklos tęstinumo valdymo plano veiksmingumą;	Atlikti ministerijos IS veiklos tęstinumo valdymo plano patikrą.	2012 m. spalio 1 d.
		2.4. Vadovaujantis teisės aktais nustatyti tinkamą FVIS ir FVAIS sistemų kategoriją ir atlikti jų rizikos vertinimą;	1. Peržiūrėti FVIS ir FVAIS paskirtį ir priskirti prie tinkamų kategorijų. 2. Parengti duomenų saugos nuostatų pakeitimą. 3. Atlikti rizikos vertinimą.	2012 m. liepos 20 d. 2012 m. gruodžio 1 d. 2012 m. gruodžio 20 d.
		2.5. Saugos elektroninio tvarkymo taisyklėse nurodyti elektroninės informacijos, priskirtos tam tikrai kategorijai, sąrašus ir asmenis, atsakingus už šios informacijos tvarkymą;	Patikslinti Informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisykles ir nustatyti informacijos priskyrimo kategorijoms ir klasifikavimo kriterijus.	2012 m. gruodžio 1 d.
		2.6. Parengti asmens duomenų tvarkymo taisykles ir inicijuoti ministerijos informacijos esančios asmens duomenų valdymo registre atnaujinimą.	1. Parengti asmens duomenų tvarkymo taisykles. 2. Patikrinti informacijos apie tvarkomus asmens duomenis teisingumą asmens duomenų valdymo registre ir esant poreikiui informaciją atnaujinti.	2012 m. gruodžio 1 d. 2012 m. rugpjūčio 1 d.
3.	Siekiant užtikrinti vykdomų IT projektų valdymo kokybę, patvirtinti bendruosius ministerijos IT projektų valdymo principus.	Parengti ministerijos IT projektų valdymo aprašą, reglamentuojantį bendruosius ministerijos IT projektų valdymo principus.	2013 m. gegužės 1 d.	

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytu laiku:
 Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Informacinių technologijų departamento direktorė Diana Seredokaite, tel.: (8 5) 239 0259,
 mob. tel. 8 682 01038, el. paštas diana.seredokaite@finmin.lt.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Finansų ministerijos informacinių
 sistemų bendroji ir kūrimo
 kontrolė“
 3 priedas

**Finansų ministerijos valdomų finansų valdymo sistemų saugos neatitikties
 vertinimas pagal Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų
 elektroninės informacijos techninius saugos reikalavimus⁵⁵**

Kategorija	Teisės akto reikalavimas	VBAMS (1)	VSAKIS(2)	FVIS (3) ⁵⁶	FVAIS(3) ⁵⁷	Auditorių pastebėjimai ir FM nuomonė
Bendrieji (4kategorija)	3.2. informacinė sistema turi registruoti bent vieną paskutinį informacinės sistemos elektroninės informacijos pakeitimą atlikusį informacinės sistemos naudotoją ir pakeitimo laiką;	Iš dalies	Taip	Iš dalies	Iš dalies	
	3.5. informacinės sistemos naudotojui teisė dirbti su konkrečia elektronine informacija turi būti ribojama ar sustabdoma, kai informacinės sistemos naudotojas atostogauja, vykdomas informacinės sistemos naudotojo veiklos tyrimas ir pan.; pasibaigus tamybės (darbo) santykiams, informacinės sistemos naudotojo teisė naudotis informacine sistema turi būti panaikinta;	Iš dalies	Iš dalies	Iš dalies	Iš dalies	Teisė dirbti su informacija nėra ribojama darbuotojų atostogų metu, SFMIS automatiškai yra blokuojamas vartotojas, kuris sistema nesinaudoja ilgiau nei 45 d.; VBAMS - ilgiau nei 60 d., kitose IS šią funkciją atlieka administratorius.
	3.8. institucija turi išsiaiškinti, kiek ji ilgiausiai gali tęsti savo funkcijų įgyvendinimą neveikiant informacinei sistemai ar jos daliai; institucijos informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas turi užtikrinti informacinės sistemos veiklos atkūrimą per šį laikotarpį; turi būti parengtas veiksmų planas, užtikrinantis informacinės sistemos veiklos atnaujinimą ketvirtosios kategorijos informacinėms sistemoms per 16 val., trečiosios kategorijos informacinėms sistemoms – per 8 val., antrosios kategorijos informacinėms sistemoms – per 1 val., pirmosios kategorijos informacinėms sistemoms – per 15 min.;	Ne	Ne	Taip	Taip	<i>Ministerijos nuomone šio reikalavimo įgyvendinimo poreikis pagrįstas tik teisės akto reikalavimų įgyvendinimu, tačiau yra perteklinis lyginant su realiais veiklos poreikiais. Ministerija yra nustatčiusi, kad pagal veiklos poreikius ilgiausias VBAMS neveikimo laikas gali būti 8 valandos, o VSAKIS – 16 valandų.</i>
	3.9.9. turi būti užtikrintas informacinės sistemos prieinamumas ketvirtosios kategorijos informacinėms sistemoms ne mažiau kaip 70 proc. laiko darbo metu darbo dienomis, trečiosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 90 proc. laiko darbo metu darbo dienomis, antrosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 96 proc. laiko visą parą, pirmosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 99 proc. laiko visą parą;	Ne	Ne	Taip	Taip	<i>Ministerijos nuomone šio reikalavimo įgyvendinimo poreikis pagrįstas tik teisės akto reikalavimų įgyvendinimu, tačiau jis yra perteklinis lyginant su realiais veiklos poreikiais.</i>
3kategorija	4.2. informacinė sistema turi perspėti administratorių, kai pagrindinėje informacinės sistemos kompiuterinėje įrangoje sumažėja iki nustatytos pavojingos ribos laisvos kompiuterio atminties ar vietos diske, ilgą laiką stipriai apkraunamas centrinis procesorius ar kompiuterių tinklo sąsaja;	Ne	Ne	Ne	Ne	Naudojama programinė įranga užtikrina tik resursų stebėjimą, tačiau nėra galimybių automatizuoti IS perspėjimo pranešimus.
	4.5. informacinėje sistemoje turi būti registruojami ir nustatyta laiką saugomi duomenys apie informacinės sistemos įjungimą, išjungimą, sėkmingus ir nesėkmingus bandymus registruotis informacinėje sistemoje, kitus saugai svarbius įvykius, nurodant informacinės sistemos	Yra, bet neanalizuojama	Yra, bet neanalizuojama	Yra, bet neanalizuojama	Yra, bet neanalizuojama	

⁵⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-09-27 įsakymu Nr.1V-384 patvirtinti „Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techninius saugos reikalavimai“.

⁵⁶ Auditorių nuomone, sistema turėtų būti priskirta pirmai kategorijai (FVIS (1)).

⁵⁷ Auditorių nuomone, sistema turėtų būti priskirta antrai kategorijai (FVAIS (2)).

Kategorija	Teisės akto reikalavimas	VBAMS (1)	VSAKIS(2)	FVIS (3) ⁵⁶	FVAIS(3) ⁵⁷	Auditorių pastebėjimai ir FM nuomonė
	naudotojo identifikatorių ir įvykio laiką; ši informacija turi būti reguliariai analizuojama;					
	4.9. institucija turi numatyti atsargines patalpas, į kurias galėtų laikinai perkelti informacinės sistemos įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose; institucijos informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas turi užtikrinti informacinės sistemos veiklos atnaujinimą atsarginėse patalpose per tokį laikotarpį, kad nebūtų nusizengta institucijos įsipareigojimams, susijusiems su informacinės sistemos veikla;	Ne	Ne	Ne	Ne	Ministerija yra numachiusi atsargines patalpas, į kurias galėtų perkelti IT įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose, tačiau Vidaus reikalų ministerija teikdama pastabas dėl Finansų ministerijos parengto IS veiklos tęstinumo valdymo plano siūlo įvertinti riziką, kad pagrindinės patalpos per incidentą bus paveiktos kartu su atsarginėmis patalpomis. (2011 m. rugpjūčio 8 d. Vidaus reikalų ministerijos raštas Nr. 1D-5565(3)).
	4.13. periodiškai turi būti atliekami elektroninės informacijos atkūrimo iš kopijų bandymai;	Ne	Ne	Ne	Ne	Tokie bandymai nėra periodiškai atliekami.
2 kategorija	5.1. šių reikalavimų 4 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai;	Iš dalies	Iš dalies	Iš dalies	Iš dalies	Nėra tenkinamas 4.9 reikalavimas.
	5.2. atitikties vertinimas turi būti atliekamas ne rečiau kaip kartą per metus, jei teisės aktuose nenustatyta kitaip;	Ne	Ne	Ne	Ne	Atitikties vertinimas atliekamas kas 1.5-2 metai.
	5.11. tarnybinių stočių įvykių žurnaluose (angl. event log) turi būti registruojami ir nustatyta laiką saugomi duomenys apie: įjungimą, išjungimą, sėkmingus ir nesėkmingus bandymus registruotis informacinėje sistemoje, bandymus prieiti prie informacinių išteklių, kitus svarbius saugai įvykius, nurodant informacinės sistemos naudotojo identifikatorių ir įvykio laiką, ši informacija turi būti reguliariai analizuojama;	įvykių žurnalai yra, bet neanalizuojami	įvykių žurnalai yra, bet neanalizuojami	įvykių žurnalai yra, bet neanalizuojami	įvykių žurnalai yra, bet neanalizuojami	
	5.17. atsarginės patalpos turėtų tenkinti pagrindinėms patalpoms keliamus reikalavimus arba institucijos informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas turi nustatyti, kaip per minimalų laikotarpį pasiekti šių reikalavimų atitiktį;	Ne	Ne	Ne	Ne	Ministerija yra numachiusi atsargines patalpas, į kurias galėtų perkelti IT įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose, tačiau Vidaus reikalų ministerija teikdama pastabas dėl Finansų ministerijos parengto IS veiklos tęstinumo valdymo plano siūlo įvertinti riziką, kad pagrindinės patalpos per incidentą bus paveiktos kartu su atsarginėmis patalpomis. (2011 m. rugpjūčio 8 d. Vidaus reikalų ministerijos raštas Nr. 1D-5565(3)).
	5.19. patekimas į patalpas, kuriose laikomos kopijos, turi būti registruojamas žurnale;	Ne	Ne	Ne	Ne	
	5.22. keičiant slaptažodį informacinė sistema neturi leisti nustatyti slaptažodžio iš buvusių 6 paskutinių slaptažodžių;	Ne	Taip	Ne	Ne	Pirmosios kategorijos IS (VBAMS) neleidžia nustatyti slaptažodžio iš buvusių 3 paskutinių slaptažodžių. Finansų ministerijos teigimu - ministerijoje jungiantis prie sistemos iš darbo vietos taikomas 2 lygių autentifikavimas: IS darbo vietos (domeno kontrolerio) - 24 slaptažodžiai ir pačios IS.
	5.23. administratorius savo tapatybę turi patvirtinti slaptažodžiu, kuriam keliami aukštesni reikalavimai negu naudotojų slaptažodžiams, arba kitomis autentiškumo patvirtinimo priemonėmis (pvz., biometrinėmis, lustinėmis kortelėmis ir pan.).	Ne	Ne	Ne	Ne	<i>Pokyčiai audito metu: 2012 m. kovo 9 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-094 pakeistose Finansų ministerijos informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse 22.8 jau nurodyta, kad administratorius savo tapatybę patvirtina slaptažodžiu arba naudojamos kitos autentifikavimo patvirtinimo priemonės.</i>
1 kategorija	6.1. šių reikalavimų 5 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai;	Iš dalies	Iš dalies	Iš dalies	Iš dalies	Nesilaikoma 5.1 ir 5.2 punktų.
	6.3. atliekant atitikties vertinimą, turi būti atliekamas atitikties reikalavimų 6.2 punkte nurodytiems reikalavimams vertinimas, kurį turi atlikti nepriklausomi specialistai.	Ne	Taip	-	-	

Valstybinio audito ataskaitos
 „Finansų ministerijos informacinių
 sistemų bendroji ir kūrimo
 kontrolė“
 4 priedas

Neatitiktis privalomiems vykdyti teisės aktų reikalavimams

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai	Auditorių pastebėjimai ir FM nuomonė
Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimu Nr. 952 patvirtinti Bendrieji elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimai		
1.	6. Informacinės sistemos valdytojas privalo turėti pagal Vidaus reikalų ministerijos tvirtinamas Saugos dokumentų turinio gaires parengtus, su Vidaus reikalų ministerija suderintus ir patvirtintus šiuos saugos dokumentus: 6.1. Duomenų saugos nuostatus; 6.2. Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės; 6.3. Informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planą; 6.4. Informacinės sistemos naudotojų administravimo taisyklės.	Audituojamu laikotarpiu ministerijoje nebuvo patvirtintas saugos politiką įgyvendinantis dokumentas IS veiklos tęstinumo valdymo planas (6.3 p.) <i>Pokyčiai audito metu: 2012-02-09 finansų ministro įsakymu Nr. 1K-052 patvirtintas Veiklos tęstinumo valdymo planas.</i>
2.	10. Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse pateikiama: 10.1. informacinėje sistemoje esančios informacijos kategorijų sąrašas ir kiekvienai kategorijai priskirtini duomenys; [...]	Ministerijos informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse nepateikiama kiekvienai informacijos kategorijai priskirti duomenys.
3.	26. Saugos dokumentai valstybės institucijoje turi būti persvarstomi (peržiūrimi) ne rečiau kaip kartą per metus. Saugos dokumentai turi būti persvarstomi (peržiūrimi) po rizikos analizės ar informacinių technologijų saugos atitikties vertinimo atlikimo arba valstybės institucijoje įvykus esminiams organizacinėms, sisteminiams ar kitiems pokyčiams. Prireikus saugos dokumentai turi būti tikslinami ir derinami su Vidaus reikalų ministerija.	Saugos dokumentai ministerijoje nebuvo persvarstomi (peržiūrimi) kasmet, nors informacijos saugą reguliuojantys dokumentai keitėsi, 2008 m. spalio 27 d. vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai ir Elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemos reikalavimai pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-07-16 nutarimu Nr. 743. Ministerijos IS duomenų saugos nuostatai neatnaujinti nuo 2007 m. spalio 3 d., ministerijos Informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės ir Informacinių sistemų naudotojų administravimo taisyklės – nuo 2008 m. rugpjūčio 8 d. <i>Pokyčiai audito metu: 2012-03-09 finansų ministro įsakymu Nr. 1K-093 pakeisti Finansų ministerijos informacinių sistemų duomenų saugos nuostatai, patvirtinti 2007 m. spalio 3 d. įsakymu Nr. 1K-298. 2012-03-09 finansų ministro įsakymu Nr. 1K-094 pakeistos Finansų ministerijos saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės ir informacinių sistemų naudotojų administravimo taisyklės, patvirtintos 2008 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. 1K-244.</i>
4.	30. Saugos įgaliotinis, atsižvelgdamas į Vidaus reikalų ministerijos išleistą metodinę priemonę „Rizikos analizės vadovas“, Lietuvos ir tarptautinius „Informacijos technologija. Saugumo technika“ grupės standartus, kasmet organizuoja visų informacinių sistemų rizikos įvertinimą. Prireikus saugos įgaliotinis gali organizuoti neeilinį informacinių sistemų rizikos įvertinimą. Informacinės sistemos valdytojo ar tvarkytojo, jeigu jis paskyrė saugos įgaliotinį rašytiniu pavedimu informacinių sistemų rizikos įvertinimą gali atlikti pats saugos įgaliotinis.	Audituojamuoju laikotarpiu ministerijoje IS rizikos įvertinimas nebuvo organizuojamas kasmet. Ministerijoje IS rizikos vertinimas neatliktas 2008 ir 2010 m. Taip pat neatliktas 2011 m. įteisintų IS (FVAIS ir FVIS) rizikos vertinimas.
5.	32. Atsižvelgdamas į rizikos įvertinimo ataskaitą, informacinės sistemos valdytojas prireikus tvirtina rizikos įvertinimo ir rizikos valdymo priemonių planą, kuriame, be kita ko, numatomas techninių, administracinių ir kitų išteklių poreikis rizikos valdymo priemonėms įgyvendinti.	IS valdytojas netvirtina rizikos įvertinimo ir rizikos valdymo priemonių plano, kuriame numatomas techninių, administracinių ir kitų išteklių poreikis rizikos valdymo priemonėms įgyvendinti. <i>Pokyčiai audito metu: 2012-03-23 finansų ministro įsakymu Nr. 1K-112 patvirtintas Finansų ministerijos valdomų valstybės informacinių sistemų rizikos vertinimo ir rizikos valdymo priemonių planas.</i>
6.	33. Informacinės sistemos valdytojas užtikrina efektyvų ir spartų informacinės sistemos funkcijų pokyčių (toliau vadinama – pokyčiai) valdymo planavimą, apimančių pokyčių identifikavimą, suskirstymą į kategorijas, įtakos vertinimą ir pokyčių prioritetų nustatymo procesus. Su tuo susijusios nuostatos numatomos informacinės sistemos valdytojo tvirtinamoje Informacinės sistemos pokyčių valdymo tvarkoje arba Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse.	Finansų ministerijos pokyčių valdymo tvarka nepatvirtinta, nors ministerijos IS saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse (36.14. p.) numatyta, kad informacinės sistemos funkcijų pokyčių valdymo planavimas išsamiai aprašomas Informacinės sistemos pokyčių valdymo taisyklėse.
8.	39. Atlikus šių Reikalavimų 38 punkte nurodytą vertinimą, rengiamas pastebėtų trūkumų šalinimo planas, kurį tvirtina, atsakingus vykdytojus paskiria ir įgyvendinimo terminus nustato informacinės sistemos valdytojo vadovas.	Ministerijoje pastebėtų trūkumų šalinimo planą tvirtina ne informacinės sistemos valdytojo vadovas (finansų ministras), o IT departamento direktorius. <i>Pokyčiai audito metu: 2012-03-23 finansų ministro įsakymu Nr. 1K-112 patvirtintas Trūkumų, pastebėtų atliekant finansų ministerijos valdomų valstybės informacinių sistemų saugos</i>

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai	Auditorių pastebėjimai ir FM nuomonė
<i>atitikties vertinimą, šalinimo planas.</i>		
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007-05-08 įsakymu Nr. 1V-172 patvirtintos Saugaus dokumentų turinio gairės		
9.	3. Informacinės sistemos duomenų saugos nuostatus (toliau – nuostatai) sudaro šie skyriai: 3.1. „Bendrosios nuostatos“, kuriame turi būti nurodyta: [...] 3.1.3. informacinės sistemos valdytojo ir tvarkytojo (tvarkytojų) bei kitų subjektų, kuriems taikomi nuostatų reikalavimai, pavadinimai ir adresai; [...] 3.2 „Elektroninės informacijos saugos valdymas“, kuriame turi būti nurodyta: 3.2.1. elektroninės informacijos priskyrimo atitinkamai kategorijai bendrieji reikalavimai, siekiant nustatyti šios informacijos apsaugos poreikį, prioritetus ir lygį.	Finansų ministerijos informacinių sistemų duomenų saugos nuostatuose nenurodyti informacinės sistemos valdytojo ir tvarkytojo (tvarkytojų) bei kitų subjektų, kuriems taikomi nuostatų reikalavimai, pavadinimai ir adresai (3.1.3. p.). <i>Finansų ministerijos teigimu šie nuostatai taikytini ir institucijoms, kurios yra Finansų ministerijos IS tvarkytojai. Tokių tvarkytojų VBAMS apie 800, SFMIS apie 30, VSAKIS apie 4000. Dėl duomenų tvarkymo funkcijas atliekančių institucijų skaičiaus rekomendacija yra praktiškai neįgyvendinama.</i> Finansų ministerijos informacinių sistemų duomenų saugos nuostatuose VSAKIS elektroninė informacija nepriskirta atitinkamai kategorijai (3.2.1. p.). <i>Pokyčiai audito metu: 2012-03-09 finansų ministro įsakymu Nr. 1K-093 pakeistuose Finansų ministerijos informacinių sistemų duomenų saugos nuostatuose VSAKIS priskiriama antroji kategorija.</i>
10.	4. Saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklės sudaro šie skyriai: 4.1. „Bendrosios nuostatos“, kuriame turi būti nurodyta: [...] 4.1.2. elektroninės informacijos, priskirtos tam tikrai kategorijai, sąrašas ir asmenys, atsakingi už šios informacijos tvarkymą.	Finansų ministerijos informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse nenurodytas elektroninės informacijos, priskirtos tam tikrai kategorijai, sąrašas ir asmenys, atsakingi už šios informacijos tvarkymą.
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008-09-27 įsakymu Nr. 1V-384 patvirtinti Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techniniai saugos reikalavimai		
11.	3.2 informacinė sistema turi registruoti bent vieną paskutinį informacinės sistemos elektroninės informacijos pakeitimą atlikusį informacinės sistemos naudotoją ir pakeitimo laiką.	Trečiosios kategorijos informacinėse sistemose (FVAIS, FVIS) ir pirmosios kategorijos informacinėje sistemoje (VBAMS) fiksuojamas pakeitimą atlikęs naudotojas ir pakeitimo data, nefiksuojant valandų ir minučių.
12.	3.5. Informacinės sistemos naudotojui teisė dirbti su konkrečia elektronine informacija turi būti ribojama ar sustabdoma, kai informacinės sistemos naudotojas atstogauja, vykdomas informacinės sistemos naudotojo veiklos tyrimas ir pan.; pasibaigus tarnybos (darbo) santykiams, informacinės sistemos naudotojo teisė naudotis informacine sistema turi būti panaikinta.	IS naudotojui teisė dirbti su konkrečia elektronine informacija nėra ribojama ar sustabdoma, kai IS naudotojas atstogauja, vykdomas IS naudotojo veiklos tyrimas ir pan. Teisė dirbti su konkrečia informacija sustabdoma tik ilgalaikių atstogų atveju.
13.	3.7. Informacinės sistemos naudotojui neatliekant jokių veiksmų, informacinė sistema turi užsirašinti, kad toliau naudotis informacine sistema galima būtų tik pakartojus tapatybės nustatymo ir autentiškumo patvirtinimo veiksmus.	VBAMS nėra automatinės užsirašymo funkcijos.
14.	3.8. Institucija turi išsiaiškinti, kiek ji ilgiausiai gali tęsti savo funkcijų įgyvendinimą neveikiant informacinei sistemai ar jos daliai; institucijos informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas turi užtikrinti informacinės sistemos veiklos atkūrimą per šį laikotarpį; turi būti parengtas veiksmų planas, užtikrinantis informacinės sistemos veiklos atnaujinimą ketvirtosios kategorijos informacinėms sistemoms per 16 val., trečiosios kategorijos informacinėms sistemoms – per 8 val., antrosios kategorijos informacinėms sistemoms – per 1 val., pirmosios kategorijos informacinėms sistemoms – per 15 min.	Ministerijoje neužtikrinamas IS veiklos atnaujinimas antrosios kategorijos IS (VSAKIS) – per 1 val., pirmosios kategorijos IS (VBAMS) – per 15 min. <i>Ministerijos teigimu šio reikalavimo įgyvendinimo poreikis pagrįstas tik teisės akto reikalavimų įgyvendinimu, tačiau yra perteklinis lyginant su realiais veiklos poreikiais. Ministerija yra nustačiusi, kad pagal veiklos poreikius ilgiausias VBAMS neveikimo laikas gali būti 8 valandos, o VSAKIS – 16 valandų.</i>
15.	3.9.9. Turi būti užtikrintas informacinės sistemos prieinamumas ketvirtosios kategorijos informacinėms sistemoms ne mažiau kaip 70 proc. laiko darbo metu darbo dienomis, trečiosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 90 proc. laiko darbo metu darbo dienomis, antrosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 96 proc. laiko visą parą, pirmosios kategorijos informacinėms sistemoms – ne mažiau kaip 99 proc. laiko visą parą.	Ministerijoje neužtikrinamas IS prieinamumas antrosios kategorijos IS – ne mažiau kaip 96 proc. laiko visą parą, pirmosios kategorijos IS – ne mažiau kaip 99 proc. laiko visą parą. <i>Ministerijos nuomone šio reikalavimo įgyvendinimo poreikis pagrįstas tik teisės akto reikalavimų įgyvendinimu, tačiau jis yra perteklinis lyginant su realiais veiklos poreikiais.</i>
16.	4.2. informacinė sistema turi perspėti administratorių, kai pagrindinėje informacinės sistemos kompiuterinėje įrangoje sumažėja iki nustatytos pavojingos ribos laisvos kompiuterio atminties ar vietos diske, ilgą laiką stipriai apkraunamas centrinis procesorius ar kompiuterių tinklo sąsaja; [...] 5.1. šių reikalavimų 4 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 7. Institucija privalo užtikrinti saugos priemonių, skirtų ne žemesnei kategorijai, negu yra suteikta jų informacinei sistemai, taikymą.	Antrosios kategorijos IS (VSAKIS) neperspėja administratoriaus, kai pagrindinėje informacinės sistemos kompiuterinėje įrangoje sumažėja iki nustatytos pavojingos ribos laisvos kompiuterio atminties ar vietos diske, administratorius pats turi peržiūrėti serverio statusą.
17.	4.5. Informacinėje sistemoje turi būti registruojami ir nustatyta laiką saugomi duomenys apie informacinės sistemos įjungimą, išjungimą, sėkmingus ir nesėkmingus bandymus registruotis informacinėje sistemoje, kitus saugai svarbius įvykius, nurodant informacinės sistemos naudotojo identifikatorių ir įvykio laiką; ši informacija turi būti reguliariai analizuojama; [...] 5.1. šių reikalavimų 4 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 6.1. šių reikalavimų 5 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 7. Institucija privalo užtikrinti saugos priemonių, skirtų ne žemesnei kategorijai, negu yra suteikta jų informacinei sistemai, taikymą.	Pirmosios kategorijos IS (VBAMS) ir trečiosios kategorijos IS (FVAIS ir FVIS) nėra registruojami ir nustatyta laiką saugomi duomenys apie sėkmingus ir nesėkmingus bandymus registruotis IS.
18.	4.9. institucija turi numatyti atsargines patalpas, į kurias galėtų perkelti informacinės sistemos įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose; institucijos informacinės sistemos veiklos	Ministerija yra numačiusi atsargines patalpas, į kurias galėtų perkelti IT įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose, tačiau Vidaus reikalų ministerija teikdama pastabas

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai	Auditorių pastebėjimai ir FM nuomonė
	tęstinumo valdymo planas turi užtikrinti informacinės sistemos veiklos atnaujinimą atsarginėse patalpose per tokį laikotarpį, kad nebūtų nusižengta institucijos įsipareigojimams, susijusiems su informacinės sistemos veikla.	dėl Finansų ministerijos parengto IS veiklos tęstinumo valdymo plano siūlo įvertinti riziką, kad pagrindinės patalpos per incidentą bus paveiktos kartu su atsarginėmis patalpomis. (2011 m. rugpjūčio 8 d. Vidaus reikalų ministerijos raštas Nr. ID-5565(3)).
20.	4.13. Periodiškai turi būti atliekami elektroninės informacijos atkūrimo iš kopijų bandymai; [...] 5.1. šių reikalavimų 4 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 6.1. šių reikalavimų 5 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 7. Institucija privalo užtikrinti saugos priemonių, skirtų ne žemesnei kategorijai, negu yra suteikta jų informacinei sistemai, taikymą.	Audituojamuoju laikotarpiu periodiškai nebuvo atliekami pirmosios kategorijos informacinės sistemos (VBAMS), antrosios kategorijos informacinės sistemos (VSAKIS) ir trečiosios kategorijos informacinės sistemos (FVAIS ir FVIS) elektroninės informacijos atkūrimo iš kopijų bandymai.
21.	5.2. Atitikties vertinimas turi būti atliekamas ne rečiau kaip kartą per metus, jei teisės aktuose nenustatyta kitaip; [...] 6.1. šių reikalavimų 5 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 7. Institucija privalo užtikrinti saugos priemonių, skirtų ne žemesnei kategorijai, negu yra suteikta jų informacinei sistemai, taikymą.	Audituojamuoju laikotarpiu pirmosios kategorijos IS (VBAMS) atitikties vertinimas nebuvo atliekamas kasmet. Atitikties vertinimas nebuvo atliktas 2008 ir 2010 metais.
22.	5.10. Informacinė sistema turi registruoti visus elektroninės informacijos pakeitimus, juos atlikusį naudotoją ir pakeitimų atlikimo laiką; [...] 6.1. šių reikalavimų 5 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 7. Institucija privalo užtikrinti saugos priemonių, skirtų ne žemesnei kategorijai, negu yra suteikta jų informacinei sistemai, taikymą.	Pirmosios kategorijos IS (VBAMS) neregistruojami visi elektroninės informacijos pakeitimai ir pakeitimų atlikimo laikas. Fiksuojamas pakeitimą atlikęs naudotojas ir pakeitimo data, nefiksuojant valandų ir minučių.
23.	5.17. Atsarginės patalpos turėtų tenkinti pagrindinėms patalpoms keliamus reikalavimus arba institucijos informacinės sistemos veiklos tęstinumo valdymo planas turi nustatyti, kaip per minimalų laikotarpį pasiekti šių reikalavimų atitiktį.	Ministerija yra numačiusi atsarginės patalpas, į kurias galėtų perkelti IT įrangą, nesant galimybių tęsti veiklą pagrindinėse patalpose, tačiau Vidaus reikalų ministerija teikdama pastabas dėl Finansų ministerijos parengto IS veiklos tęstinumo valdymo plano siūlo įvertinti riziką, kad pagrindinės patalpos per incidentą bus paveiktos kartu su atsarginėmis patalpomis. (2011 m. rugpjūčio 8 d. Vidaus reikalų ministerijos raštas Nr. ID-5565(3)).
24.	5.19. Patekimas į patalpas, kuriose laikomos kopijos, turi būti registruojamas žurnale; [...] 6.1. šių reikalavimų 5 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 7. Institucija privalo užtikrinti saugos priemonių, skirtų ne žemesnei kategorijai, negu yra suteikta jų informacinei sistemai, taikymą.	Patekimas į patalpas, kuriose laikomos antrosios kategorijos IS (VSAKIS) ir pirmosios kategorijos IS (VBAMS) kopijos, neregistruojamas žurnale.
25.	5.22. Keičiant slaptažodį informacinė sistema neturi leisti nustatyti slaptažodžio iš buvusių 6 paskutinių slaptažodžių; [...] 6.1. šių reikalavimų 5 punkte nurodyti techniniai saugos reikalavimai; [...] 7. Institucija privalo užtikrinti saugos priemonių, skirtų ne žemesnei kategorijai, negu yra suteikta jų informacinei sistemai, taikymą.	Pirmosios kategorijos IS (VBAMS) neleidžia nustatyti slaptažodžio iš buvusių 3 paskutinių slaptažodžių.
26.	5.23. Administratorius savo tapatybę turi patvirtinti slaptažodžiu, kuriam keliami aukštesni reikalavimai negu naudotojų slaptažodžiams, arba kitomis autentiškumo patvirtinimo priemonėmis (pvz., biometrinėmis, lustinėmis kortelėmis ir pan.).	Administratorių slaptažodžiams taikomi tie patys slaptažodžių sudarymo reikalavimai kaip ir IS naudotojams. <i>Pokyčiai audito metu: 2012 m. kovo 9 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-094 pakeistose Finansų ministerijos informacinių sistemų saugaus elektroninės informacijos tvarkymo taisyklėse 22.8 jau nurodyta, kad administratorius savo tapatybę patvirtina slaptažodžiu arba naudojamos kitos autentiškumo patvirtinimo priemonės.</i>
27.	6.3. Atliekant atitikties vertinimą, turi būti atliekamas atitikties reikalavimų 6.2 punkte nurodytiems reikalavimams vertinimas, kurį turi atlikti nepriklausomi specialistai.	2009 m. saugos atitikties vertinimas buvo atliktas nesilaikant teisės aktų reikalavimų, nes pirmosios kategorijos IS (VBAMS) saugos atitikties vertinimą atliko saugos įgaliotinis.
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-06 įsakymu Nr. 1V-156 patvirtinta Informacinių technologijų saugos atitikties vertinimo metodika		
28.	6. Vertintojas parengia informacinių sistemų saugos atitikties vertinimo ataskaitą ir teikia ją įstaigos vadovui, kuris organizuoja trūkumų šalinimo priemonių plano rengimą.	Ministerijos IS saugos atitikties vertinimo ataskaita teikiama ne finansų ministrui, o Informacinių technologijų departamento direktoriui.
29.	7. Kaip vykdomas trūkumų šalinimo priemonių planas, prižiūri įstaigos saugos įgaliotinis.	Už 2009 m. spalio 29 d. parengto trūkumų šalinimo priemonių plano vykdymo priežiūrą buvo atsakingas IT departamento direktorius, o ne saugos įgaliotinis.
Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas 1996-06-11 Nr. I-1374		
30.	30 straipsnis. Duomenų saugumas. 1. Duomenų valdytojas ir duomenų tvarkytojas privalo įgyvendinti tinkamas organizacines ir technines priemones, skirtas apsaugoti asmens duomenims nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, taip pat nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo. Minėtos priemonės turi užtikrinti tokį saugumo lygį, kuris atitiktų saugotinių asmens duomenų pobūdį ir jų tvarkymo keliamą riziką, ir turi būti išdėstytos rašytinės formos dokumente (duomenų valdytojo patvirtintose asmens duomenų tvarkymo taisyklėse, duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo sudarytoje sutartyje ir pan.).	Ministerija neįgyvendino tinkamų organizacinių asmens duomenų saugumo priemonių, nes nepatvirtino asmens duomenų tvarkymo taisyklių. Kadangi tiekėjai, kuriems vykdomi mokėjimai iš valstybės išdo sąskaitos yra ne tik juridiniai, bet ir 17 fizinių asmenų, ministerija neužtikrino, kad VBAMS tvarkomi asmens duomenys būtų apsaugoti laikantis Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, nes nepatvirtino reikalaujamo rašytinės formos dokumento, kuriame turi būti išdėstytos organizacinės ir techninės priemonės, skirtos apsaugoti asmens duomenis nuo atsitiktinio ar neteisėto sunaikinimo, pakeitimo, atskleidimo, taip pat nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo. Taip pat ministerijoje neužtikrinamas priegios prie asmens duomenų valdymas ir

Eil. Nr.	Teisės akto reikalavimai	Auditorių pastebėjimai ir FM nuomonė
		kontrolė, nes trūksta techninių duomenų saugumo priemonių, skirtų apsaugoti VBAMS nuo neteisėto prisijungimo elektroninių ryšių priemonėmis (VBAMS neužsiraikina, ministerija neturi įrangos įsibrovimo į IS iš vidaus stebėsenai atlikti, VBAMS nėra technologinių galimybių registruoti ir nustatytą laiką saugoti nesėkmingus bandymus prisijungti prie IS).
Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus 2008-11-12 įsakymu Nr. 1T-71(1.12) patvirtinti Bendrieji reikalavimai organizacinėms ir techninėms duomenų saugumo priemonėms		
31.	9. Siekiant užtikrinti pirmąjį saugumo lygį, turi būti įgyvendintos šios organizacinės ir techninės duomenų saugumo priemonės: 9.1. patvirtintas (-i) rašytinės formos dokumentas (-ai) (duomenų valdytojo patvirtintos asmens duomenų tvarkymo taisyklės, duomenų valdytojo ir duomenų tvarkytojo sudaryta sutartis ir pan.), kuriame (-iuose) turi būti nurodyta: [...] 9.2.4. turi būti užtikrintos organizacinės ir techninės duomenų saugumo priemonės, skirtos apsaugoti duomenų bazes nuo neteisėto prisijungimo elektroninių ryšių priemonėmis.	Siekiant užtikrinti pirmąjį saugumo lygį ministerija neįgyvendino organizacinių duomenų saugumo priemonių, nes nepatvirtino asmens duomenų tvarkymo taisyklių. Ministerijoje neužtikrintos techninės duomenų saugumo priemonės, skirtos apsaugoti duomenų bazes nuo neteisėto prisijungimo elektroninių ryšių priemonėmis. pvz. VBAMS neužsiraikina, įsilaužimo viduje stebėsenai atlikti Finansų ministerija įrangos neturi, trūksta efektyvių techninių priemonių, leidžiančių stebėti tinkle vykstančius procesus ir atlikti duomenų perdavimo tinklais saugumo užtikrinimo kontrolę).
Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintos Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklės		
32.	4. Informacinės sistemos steigėjas rengia informacinės sistemos nuostatų projektą, kuriame turi būti aptarti šie informacinės sistemos klausimai:[...] 4.4. Funkcinė struktūra: informacinės sistemos sudedamosios dalys (komponentės, posistemės), jų atliekamos funkcijos, informacijos apdorojimo procesai (duomenų tvarkymas, skaičiavimai, sprendimų parengimas ir kita), naudotojams teikiamos paslaugos ir kitos funkcijos, susijusios su duomenų bazių administravimu, duomenų apsauga, paslaugų vykdymu ir apskaita.	VBAMS nuostatuose neaparta informacinės sistemos sudedamosios dalys (posistemės), jų atliekamos funkcijos, nors 2009-12-23 patvirtintoje VBAMS specifikacijoje šie funkcinės struktūros klausimai aptariami (4.4. p.).
33.	6. Informacinės sistemos steigėjas, teikdamas derinti informacinės sistemos nuostatų projektą Vidaus reikalų ministerijai, kartu turi pateikti derinti ir informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų projektą. Jeigu informacinės sistemos steigėjas yra patvirtinęs bendrus valdomų informacinių sistemų duomenų saugos nuostatus, Vidaus reikalų ministerijai pateikiamas derinti informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų pakeitimo projektas [...].	Finansų ministerija 2007-10-09 teikdama derinti VSAKIS nuostatų projektą Vidaus reikalų ministerijai, kartu nepateikė derinti IS duomenų saugos nuostatų pakeitimo projekto.
34.	14. Informacinė sistema kuriama ir diegiama pagal patvirtintą informacinės sistemos specifikaciją. Kūrimą ir diegimą atlieka informacinės sistemos valdytojas, informacinės sistemos tvarkytojas arba teisės aktų nustatyta tvarka išrinktas kitas asmuo. [...]	VSAKIS buvo kuriama ir diegiama pagal nesuderintą su IVPK ir nepatvirtintą informacinės sistemos specifikaciją. Suderinus su IVPK, VSAKIS specifikacija patvirtinta tik 2011 m. liepos 26 d., nors VSAKIS kūrimo darbai prasidėjo 2009 m. lapkričio 25 d.
Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 patvirtinta Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika		
35.	15. IS nuostatų projektas rengiamas vadovaujantis Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 19 d. nutarimu Nr. 451 (Žin., 2004, Nr. 58-2061).	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-04-19 nutarimu Nr. 451 patvirtintų Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių 6 punktą nustato, kad Informacinės sistemos steigėjas, teikdamas derinti informacinės sistemos nuostatų projektą Vidaus reikalų ministerijai, kartu turi pateikti derinti ir informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų projektą. Jeigu informacinės sistemos steigėjas yra patvirtinęs bendrus valdomų informacinių sistemų duomenų saugos nuostatus, Vidaus reikalų ministerijai pateikiamas derinti informacinės sistemos duomenų saugos nuostatų pakeitimo projektas [...]. Finansų ministerija 2007-10-09 teikdama derinti VSAKIS nuostatų projektą Vidaus reikalų ministerijai, kartu nepateikė derinti informacinių sistemų duomenų saugos nuostatų pakeitimo projekto.
36.	23. [...] IS specifikacija derinama su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Susisiekimo ministerijos ir institucijomis, kurios teiks duomenis IS ir yra nurodytos IS nuostatuose.	VSAKIS specifikacija suderinta su IVPK 2011 m. liepos 22 d., užregistruota IVPK 2011 m. rugpjūčio 8 d. VSAKIS specifikavimo stadijai pasibaigus.
Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004-10-15 įsakymu Nr. T-131 patvirtinti Reikalavimai valstybės informacinių sistemų specifikacijoms		
37.	7. [...] IS specifikacijos tvirtinimo žymoje pasirašo IS valdytojo vadovas.	VSAKIS specifikacija patvirtinta 2011 m. liepos 26 d. Finansų ministerijos Turto valdymo departamento direktoriaus, kuris nėra ministerijos IS valdytojo vadovas.

Valstybinio audito ataskaitos
„Finansų ministerijos informacinių
sistemų bendroji ir kūrimo
kontrolė“
5 priedas

Gebos brandos modelis

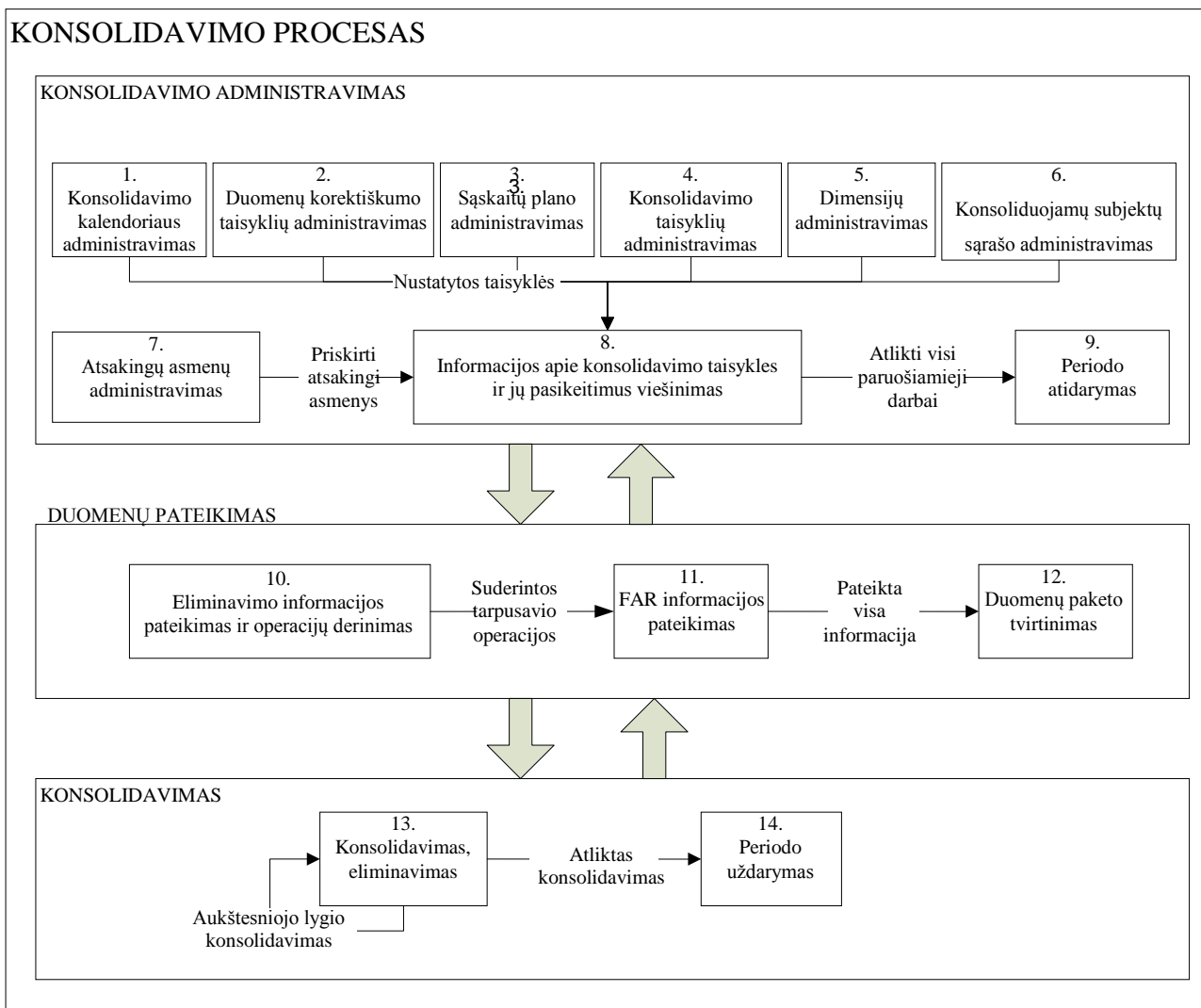
Šiame priede apibūdinamas Gebos brandos modelis, taikomas IS kontrolės tikslų brandos lygiui įvertinti. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad Finansų ministerijos IS vidaus kontrolės branda apibrėžiama kaip pirminis (*Ad-Hoc*) procesas. IS valdymo brandos vertinimo kriterijai pateikiami lentelėje. Pateiktas kiekvieno tikslo įvertinimas yra žemiausias atitinkamo tikslo įvertinimas pagal bet kurį iš toliau išvardytų keturių punktų (a–d). Vertinimo vidurkis neišvedamas, nes sudėtinųjų vertinimų vidurkiai neatspindi realios situacijos.

Kiekvienoje kategorijoje analizuojami šie aspektai:			
(a) Problemos pripažinimas ir informavimas apie ją	(b) Politika	(c) Susiję procesai ir mokymas, skirti politikai įgyvendinti	(d) Politikos efektyvumo ir susijusių procesų vertinimas ir tobulinimas, remiantis šiuo pagrindu
0. Neegzistuojantis procesas			
Organizacija nepripažįsta spręstinios problemos egzistavimo ir dėl to apie tai nepateikia jokios informacijos.	Šiuo klausimu nėra jokios politikos.	Nėra jokio atpažįstamo proceso, susijusio su šia problema.	Neatliekamas joks vertinimas, susijęs su šia problema.
1. Pirminis (<i>Ad Hoc</i>) procesas			
Yra faktų, patvirtinančių, kad organizacija pripažįsta problemos egzistavimą ir būtinumą ją spręsti, tačiau apie tai per mažai informuojama.	Egzistuoja neišsami politika. Ji netinkamai dokumentuojama, skelbiama arba įgyvendinama.	Individualiu arba kiekvienu konkrečiu atveju taikomi <i>ad hoc</i> metodai. Problema nenagrinėjama valdybos lygiu.	Stebėseną vykdoma reaguojant į incidentą, dėl kurio organizacija patiria tam tikrą nuostolį.
2. Pasikartojantis, bet intuityvus procesas			
Apie problemą (prireikus) atitinkamai informuojama visa organizacija.	Egzistuoja aiški politika.	Su problema susiję procesai formaliai yra nustatyti, aktyviai dalyvaujant ir prižiūrint vadovybei, tačiau taikomi ne visoje organizacijoje. Mokymas neorganizuojamas, o informavimas apie standartus ir pareigas paliktas individualių darbuotojų nuožiūrai.	Vadovybė yra nustatiusi pagrindinius vertinimus ir vertinimo metodus bei būdus, tačiau pastarieji parengti nepakankamai.
3. Apibrėžtas procesas			
Visa organizacija supranta, kad reikia reaguoti į problemą, ir tam pritaria.	Organizacijoje vykdoma tvirta ir aiški politika, suderinta su kai kuriomis kitomis susijusiomis politikos kryptimis. Iš dalies atsižvelgiama į rizikos valdymą.	Procedūros standartizuotos, dokumentuotos ir dauguma jų įgyvendinamos visoje organizacijoje. Vadovybė yra informavusi apie standartizuotas procedūras ir vykdo neformalų mokymą. Nors procedūras galima įvertinti, tačiau jos nėra sudėtingos ir formaliai atspindi esamą patirtį.	Susijusių veiklos sričių rodiklių registravimas ir stebėseną padeda tobulinti veiklą. Beveik visų susijusių procesų stebėseną vykdoma pagal tam tikrus (pirminius) dokumentus, tačiau mažai tikėtina, kad vadovybė galėtų pastebėti bet kokį nukrypimą, kadangi tokios priemonės paprastai taikomos individualiai. Priežasčių analizė atliekama retai.
4. Lengvai valdomas ir vertinamas procesas			
Visais atitinkamais organizacijos lygiais	Vykdoma tvirta ir aiški politika,	Organizacija gerai pažįsta savo klientą ir turi aiškiai apibrėžtas	Susijusių procesų tobulinimas visų pirma yra pagrįstas kiekybiniu supratimu, užtikrinant

problema suprantama tinkamai ir reikalaujama imtis priemonių.	integruota su kitomis susijusiomis politikos kryptimis. Atsižvelgiama į rizikos valdymą.	pareigas. Procesai yra aiškiai suformuluoti, integruoti ir taikomi visoje organizacijoje. Procesai yra gerai įsisavinami ir palaikomi organizuojant atitinkamą mokymą. Visi susijusių procesų dalyviai žino apie riziką ir galimybes.	galimybę stebėti ir vertinti, kaip laikomasi procedūrų bei susijusių procesų dokumentų reikalavimų. Vadovybė yra nustatiusi leistinus nukrypimus, į kuriuos būtina atsižvelgti, vykdant susijusius procesus. Paaiškėjus, kad procesai yra neveiksmingi arba neefektyvūs, dažniausiai, tačiau ne visada, imamasi priemonių. Kartais susiję procesai tobulinami, įgyvendinant geriausią vidaus praktiką. Vykdomas priežasčių analizės standartizavimas. Pradedamas nuolatinis veiklos gerinimo procesas.
5. Optimalus procesas			
Problemos ir jos sprendimo būdų vertinimas yra pažangus bei perspektyvus.	Organizacija vykdo tvirtą ir aiškią politiką, integruotą su visomis kitomis susijusiomis politikos kryptimis, visapusiškai atsižvelgiant į rizikos valdymą.	Susiję procesai atnaujinti, atsižvelgiant į geriausią išorinę praktiką ir nuolatinio veiklos tobulinimo bei brandos modeliavimo rezultatus kitose organizacijose. Susijusių procesų rizika ir rezultatai yra apibrėžti, suderinti, ir apie juos informuojama visa organizacija. Organizuojamas modernus mokymas ir informavimas. Įgyvendinama politika užtikrina organizacijos, darbuotojų ir procesų sugebėjimą greitai prisitaikyti ir visapusiškai palaikyti rizikos struktūros pokyčius.	Stebėseną, savęs vertinimą ir informavimą apie problemą (prireikus) vykdomi visos organizacijos lygiu, optimaliai išnaudojant procesus ir technologijas, naudojamus vertinimo, analizės, informavimo ir mokymo tikslais. Analizuojamos visų problemų ir nukrypimų priežastys, laiku numatant ir inicijuojant veiksmingas priemones. Naudojamos nepriklausomų ekspertų konsultavimo paslaugomis ir lyginamąja analize.

Valstybinio audito ataskaitos
„Finansų ministerijos informacinių
sistemų bendroji ir kūrimo
kontrolė“
6 priedas

Konsolidavimo proceso schema

FAR – finansinių ataskaitų rinkinys

Šaltinis – Finansų ministerija.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Finansų ministerijos informacinių
 sistemų bendroji ir kūrimo
 kontrolė“
 7 priedas

VSAKIS tikslai ir jų pasiekimo įvertinimas

1 lentelė. Projekto bandomosios eksploatacijos etapo užbaigimo kriterijų įvertinimas

Nr.	Kriterijus	Finansų ministerijos atitikimo įvertinimas	Auditorių įvertinimas
1.	Pateikta sistemos programinės įrangos licencija.	Atitinka. VSAKIS paleidimui reikalingų licencijų perdavimas patvirtintas 2011 m. vasario 8 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 123.	Atitinka.
2.	Realizuoti visi suderinti sistemos funkciniai ir techniniai reikalavimai.	Atitinka iš dalies. 2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu patvirtinta Bandomosios eksploatacijos etapo pabaiga su išlyga: <ul style="list-style-type: none"> Diegėjas išspręs visas likusių klaidų registre užregistruotas klaidas (išskyrus su vertinimu susijusias SAP klaidas) iki 2011 m. spalio 30 d. 	Atitinka iš dalies.
3.	Likę neišspręsta ne daugiau nei 7 proc. visų nekritinių bandomosios eksploatacijos metu nustatytų problemų.	Atitinka. 2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu užfiksuota, kad likusių neišspręstų nekritinių klaidų skaičius neviršija 7 proc. visų bandomosios eksploatacijos metu nustatytų nekritinių klaidų.	Atitinka iš dalies. Šis tikslas įvertintas kaip pasiektas, nors VSAKIS priėmimo perdavimo aktas pasirašytas tik po 3 mėnesių 2011 m. lapkričio 10 d., o prie antro tikslo įvertinimo nurodyta, kad tikslas pasiektas tik iš dalies, nes diegėjas iki 2011 m. spalio 30 d. išspręs visas likusių klaidų registre užregistruotas klaidas.
4.	Į sistemą perkelti pradiniai duomenys.	Atitinka. 2011 m. gegužės 10 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 143 patvirtintas pradinių duomenų į VSAKIS sistemą perkėlimas ir „A.A.2.22d. Duomenų migravimo ataskaita“.	Atitinka.
5.	Apmokyti sistemos naudotojai ir parengtos jų darbo vietos.	Atitinka. <ul style="list-style-type: none"> 2011 m. vasario 1 d. Finansų ministerija darbo grupės protokolu Nr. 13 patvirtinti „D.A.2.2d.Įvadiniai sistemos mokymai“; 2011 m. liepos 26 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 164 patvirtintas „D.A.2.27d.Naudotojų mokymas“; 2011 m. balandžio 8 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 133 patvirtinti atlikti metodiniai mokymai, susiję su konsolidavimo funkcijų vykdymu, Finansų ministerijos specialistams; 2011 m. kovo 25 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 129 patvirtinta instaliuota VSAKIS gamybinėje aplinkoje Finansų ministerijos pateiktoje įrangoje. Sistemos naudotojai dirba prisijungę prie VSAKIS per internetą. 	Atitinka iš dalies. Finansų ministerija nustatė pamatuojamą tikslo kriterijų, tačiau nenustatytos kriterijaus reikšmės, kurios parodys tikslo pasiekimo laipsnį, pvz. tikslas laikomas pasiektas apmokius 50 proc. (60, 70 arba 90) vartotojų. Pažymėtina, kad mokymuose dalyvavo tik 150 iš kelių tūkstančių galimų vartotojų. Galimumo studijos metu parengtame Viešojo sektoriaus subjektų konsolidavimo informacinės sistemos funkcinių ir techninių reikalavimų rekomendacijų dokumente buvo nurodytas 12000 galimų VSAKIS vartotojų skaičius, t.y. Finansų ministerija apmokė darbu su VSAKIS 1 proc. visų galimų IS vartotojų. Finansų ministerijos teigimu įvertinus turimą projekto įgyvendinimo biudžetą ir siekiant kuo efektyviau panaudoti lėšas bei kuo tinkamiau perduoti žinias subjektams, buvo pasirinktas „Mokymo mokymo“ (angl. „Train-the-Trainer“) metodas, kuris yra plačiai taikomas pasaulinėje praktikoje. Šis metodas taikomas siekiant apmokyti daug galutinių naudotojų, kai apmokymams skirtos lėšos yra ribotos ir nepakankamos apmokyti didžiąjai daliai naudotojų.
6.	Parengta projekto galutinė ataskaita.	Atitinka. Teikiamas Projekto priežiūros komiteto patvirtinimui šis dokumentas.	Atitinka.

2 lentelė. VSAKIS kūrimo ir diegimo projekto tikslų pasiekimas

Nr.	Tikslas	Įvertinimo rodikliai	Finansų ministerijos tikslų pasiekimo įvertinimas	Auditorių pastebėjimai
1.	Finansų ministerijoje, ministerijose ir kituose konsolidavimo funkciją vykančiuose viešojo administravimo subjektuose sukurti ir įdiegti VSAKIS, kuri atitiktų viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų bei kitų teisės aktų reikalavimus.	<ul style="list-style-type: none"> Skurta ir įdiegta viešojo sektoriaus subjektų grupių konsoliduotoms finansinėms ataskaitoms parengti skirta viešojo sektoriaus apskaitos ir atskaitų konsolidavimo informacinė sistema. 	<ul style="list-style-type: none"> 2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 171 uždarytas bandomosios eksploatacijos etapas su šiomis išlygomis: <ul style="list-style-type: none"> Diegėjas išspręs visas likusias klaidų registre užregistruotas klaidas (išskyrus su vertinimu susijusias SAP klaidas) iki 2011 m. spalio 30 d. Diegėjas iki 2011 m. rugpjūčio 31 d. pagal pateiktas Finansų ministerijos ir UAB „Ernst & Young“ pastabas pakoreguos ir galutinai suderins VSAKIS garantinės priežiūros ir palaikymo bei naudotojų konsultavimo reglamentą. 	<p>Atitinka iš dalies.</p> <p>2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu patvirtinta Bandomosios eksploatacijos etapo pabaiga su klaidomis. VSAKIS specifikacija, pagal kurią turėjo būti kuriama sistema ir kuri turi būti patvirtinta ir suderinta su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Susisiekimo ministerijos projekto pradžioje, buvo įregistruota komitete tik 2011 m. rugpjūčio 8 d.</p>
2.	Užtikrinti efektyvų valstybės ir nacionalinių finansinių atskaitų konsolidavimo pagal VSAFAS atlikimą.	Efektyvus valstybės ir nacionalinių finansinių atskaitų konsolidavimo pagal VSAFAS atlikimas.	<ul style="list-style-type: none"> 2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės susitikimo metu pristatyta ir užfiksuota šių KFAR parengimo būklė — Valstybės KFAR ir Zarasų rajono savivaldybės KFAR už 2010 m.58. Konsoliduotoms finansinėms ataskaitoms parengti reikalingi duomenys yra pateikiami ir sukonsoliduojami vienoje sistemoje, yra užtikrinamas duomenų palyginamumas (2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 171 patvirtinta „A.A.2.13. Bandomosios eksploatacijos ataskaita“). VSAKIS formuojamos finansinių atskaitų rinkinių ir konsoliduotųjų finansinių atskaitų rinkinių atskaitos atitinka VSAFAS reikalavimus (2011 m. gegužės 19 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 146 patvirtinta „A.A.2.7. Testavimo ataskaita“). Įvertinimas „Iš dalies atlikta“, nes nacionalinis konsoliduotųjų finansinių atskaitų rinkinys remiantis Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu bus rengiamas nuo 2011 metų. 	<p>Atitinka iš dalies.</p> <p>Finansų ministerija nenustatė pamatuojamų valstybės ir nacionalinių finansinių atskaitų konsolidavimo pagal VSAFAS atlikimo efektyvumo vertinimo kriterijų. Konsolidavimo pagal VSAFAS atlikimas buvo įvertintas „Iš dalies atlikta“, nes VSAKIS bandomosios eksploatacijos etapas buvo priimtas neparengus nacionalinio konsoliduotųjų finansinių atskaitų rinkinio, t.y. nevisiškai įsitikinus VSAKIS funkcijų veikimu.</p>
3.	Užtikrinti valstybės ir nacionalinių finansinių atskaitų parengimo bei finansinės atskaitomybės duomenų teisingumą, objektyvumą ir tikslumą.	Skurta ir įdiegta sistema leidžia užtikrinti valstybės ir nacionalinių finansinių atskaitų parengimo bei finansų valdymui reikalingos informacijos teisingumą.	<ul style="list-style-type: none"> viešojo sektoriaus subjektai teikia konsolidavimo procesui būtinus duomenis, kurie nustatyti Konsolidavimo tvarkos apraše (2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 171 patvirtinta „A.A.2.13. Bandomosios eksploatacijos ataskaita“). Viešojo sektoriaus subjektų 	<p>Atitinka iš dalies.</p> <p>Finansų ministerija nenustatė pamatuojamų valstybės ir nacionalinių finansinių atskaitų parengimo bei konsolidavimo duomenų teisingumo vertinimo kriterijų. Esant nepamatuojamiems vertinimo kriterijams, Finansų ministerijos projekto tikslų</p>

⁵⁸ 2011 m. birželio 15 d. Projekto priežiūros valdymo darbo grupės protokolu patvirtinta, kad VSAKIS bandomoji eksploatacija iš veiklos pusės bus laikoma užbaigta tuo atveju, jei bus parengta valstybės konsoliduota finansinė atskaitomybė ir bent vienos savivaldybės konsoliduota finansinė atskaitomybė.

Nr.	Tikslas	Įvertinimo rodikliai	Finansų ministerijos tikslų pasiekimo įvertinimas	Auditorių pastebėjimai
			<p>pateikti finansiniai duomenys yra konsoliduojami automatiškai (2011 m. gegužės 19 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 171 patvirtinta „A.A.2.13. Bandomosios eksploatacijos ataskaita“).</p> <ul style="list-style-type: none"> VSAKIS veikia pateikiamų duomenų ir konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinių korektiškumo tikrinimo taisyklės (2011 m. gegužės 19 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 146 patvirtinta „A.A.2.7. Testavimo ataskaita“; 2011 Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 171 patvirtinta „A.A.2.13. Bandomosios eksploatacijos ataskaita“). <p>Įvertinimas „Atlikta“, nes nacionaliniam KFAR parengti yra naudojami tie patys subjektų pateikti duomenys kaip valstybės konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkiniui parengti, taip pat yra naudojamos tos pačios konsolidavimo taisyklės.</p>	<p>pasiekimo įvertinimai yra subjektyvus ir gali būti ginčitini.</p> <p>Finansų ministerija nustatė, kad šis tikslas pasiektas, nors bandomosios eksploatacijos etapas uždarytas su klaidomis (žr. 1 lentelės eilutę) ir neparengtas nacionalinis konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinys (KFAR) (žr. 2 lentelės eilutę).</p>
4.	Užtikrinti konsoliduotų finansinių ataskaitų rengimo, teikimo ir gavimo procesų operatyvumą ir efektyvų vienodą vykdymą.	Užtikrintas konsoliduotų finansinių ataskaitų rengimo, teikimo ir gavimo procesų operatyvumas ir efektyvus vienodas vykdymas.	<ul style="list-style-type: none"> Viešojo sektoriaus subjektų pateikti finansiniai duomenys yra konsoliduojami automatiškai pagal vienodas sistemoje nustatytas taisykles (2011 m. gegužės 19 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 146 patvirtinta „A.A.2.7. Testavimo ataskaita“; 2011 Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 171 patvirtinta „A.A.2.13. Bandomosios eksploatacijos ataskaita“). Įgyvendinus Projektą yra užtikrintas konsoliduotų finansinių ataskaitų rengimo, teikimo ir gavimo procesų operatyvumas, efektyvus ir vienodas vykdymas, vieningų rengimo taisyklių taikymas (2011 m. kovo 23 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 128 patvirtintas „A.A.2.10. Atnaujintas konsolidavimo vadovas“). 	<p>Atitinka iš dalies.</p> <p>Finansų ministerija nenustatė pamatuojamų finansinių ataskaitų rengimo, teikimo ir gavimo procesų operatyvumo ir efektyvumo vertinimo kriterijų, nenustatyta kiek sutrumpėjo finansinių ataskaitų konsolidavimo procesas naudojant VSAKIS ir sumažėjo darbo laiko sąnaudos automatizavus konsolidavimo procesą.</p>
5.	Sudaryti sąlygas ekonomiškėsių sprendimų dėl valstybės turto valdymo priėmimui.	Ekonomiškėsių sprendimų dėl valstybės turto valdymo priėmimas.	<ul style="list-style-type: none"> Remiantis parengtomis viešojo sektoriaus grupių ir valstybės konsoliduotomis finansinėmis ataskaitomis yra sudarytos sąlygos priimti nacionalinio lygmens valdymo sprendimus (pvz., dėl valstybės turto valdymo). Įvertinimas „Iš dalies atlikta“, nes detali visų viešojo sektoriaus subjektų turto analizė ir atitinkami sprendimai bus galimi priimti 2011 m., parengus nacionalinį 	<p>Atitinka iš dalies.</p>

Nr.	Tikslas	Įvertinimo rodikliai	Finansų ministerijos tikslų pasiekimo įvertinimas	Auditorių pastebėjimai
6.	Stiprinti viešojo administravimo subjektų administracinius gebėjimus ir didinti viešojo administravimo efektyvumą.	Patobulėję viešojo administravimo subjektų administraciniai gebėjimai. Padidėjęs viešojo administravimo efektyvumas.	<p>KFAR.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Padidėjo viešojo sektoriaus subjektų atsakingų asmenų metodinės žinios ir kvalifikacija finansinių ataskaitų konsolidavimo srityje, subjektai yra pajėgūs atlikti su konsolidavimo procesu susijusius veiksmus. Atlikti įvadiniai sistemos mokymai (2010 m. vasario 1 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr.13 patvirtinti „D.A.2.2d. Įvadiniai sistemos mokymai“), apmokyti dirbti su VSAKIS naudotojai ir administratoriai (2011 m. liepos 26 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 164 patvirtintas „D.A.2.27d. Naudotojų mokymas“, naudotojų mokymų metu įvertintos naudotojų žinios įvertintos – teisingai atsakiusių į „Duomenų įvedimo mokymų“ baigiamojo testo klausimus rezultatų vidurkis yra 93 proc., teisingai atsakiusių į „Konsolidavimo mokymų“ baigiamojo testo klausimus rezultatų vidurkis yra 76,3 proc. (2011 m. gegužės 10 d. ir 2011 m. birželio 29 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolais Nr.143 ir 159 patvirtinta „A.A.2.21d. Naudotojų žinių įvertinimo ataskaita“). • Viešojo sektoriaus subjektams nereikia atskirų konsolidavimo sistemų, konsolidavimo proceso procedūros bei priemonės reglamentuojamos vieningai ir atliekamos automatiškai VSAKIS (2011 m. vasario 8 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 123 patvirtinti „A.A.2.7.d. Patikslinti VSAKIS nuostatai“, 2011 m. liepos 26 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 164 patvirtinta „A.A.2.8d. Atnaujinta VSAKIS specifikacija“, 2011 m. kovo 23 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 128 patvirtintas „A.A.2.10. Atnaujintas konsolidavimo vadovas“). 	<p>Atitinka iš dalies. Finansų ministerija nenustatė pamatuojamų viešojo sektoriaus administravimo efektyvumo bei gebėjimų vertinimo kriterijų, todėl pateiktas vertinimas gali būti neobjektyvus.</p>
7.	Optimizuoti su finansinių ataskaitų konsolidavimu susijusių viešojo administravimo subjektų funkcijų atlikimą. Sudaryti sąlygas racionaliam turimų išteklių panaudojimui, procesų, susijusių su konsoliduotų finansinių ataskaitų rengimu, standartizavimui.	<ul style="list-style-type: none"> • Optimizuotas su finansinių ataskaitų konsolidavimu susijusių viešojo administravimo subjektų funkcijų atlikimas. • Sudarytos sąlygos racionaliam turimų išteklių panaudojimui, procesų, susijusių su konsoliduotų 	<ul style="list-style-type: none"> • Įdiegus VSAKIS optimizuotas su finansinių ataskaitų konsolidavimu susijusių viešojo sektoriaus subjektų funkcijų atlikimas. Projekto apimtyje nustatyta, kokius atsakingus asmenis turi paskirti viešojo sektoriaus subjektas ir kokios tų asmenų funkcijos ir atsakomybės konsolidavimo proceso metu – atsakingų asmenų skyrimas, inicijavimas keisti ir tvirtinimas yra nustatyti Konsolidavimo 	<p>Atitinka iš dalies. Finansų ministerija nenustatė pamatuojamų racionalumo bei optimizavimo vertinimo kriterijų, neįvertinta su racionalumo kriterijumi susijusi informacija (sumažėjusios ataskaitoms rengti laiko sąnaudos, viešojo sektoriaus subjektų darbo vietų optimizavimas ir t. t.).</p>

Nr.	Tikslas	Įvertinimo rodikliai	Finansų ministerijos tikslų pasiekimo įvertinimas	Auditorių pastebėjimai
		finansinių ataskaitų rengimu, standartizavimui.	tvarkos apraše (2011 m. kovo 23 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 128 patvirtintas „A.A.2.10. Atnaujintas konsolidavimo vadovas“). • Turimi valstybės viešojo sektoriaus subjektų išteklių panaudojami racionaliau, standartizuoti su konsoliduotų finansinių ataskaitų rengimu susiję procesai (2011 m. kovo 23 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 128 patvirtintas „A.A.2.10. Atnaujintas konsolidavimo vadovas“).	
8.	Atlikti VSAKIS projektavimo ir diegimo darbų atitikimo sistemos reikalavimams ir kokybei kontrolę: prižiūrėti atliekamų darbų vientisumą, bendrų, suderintų principų bei kokybės išlaikymą ruošiamoje dokumentacijoje, parengti kokybinius sistemos priėmimo vertinimo kriterijus.	• VSAKIS kūrimo ir diegimo metu laiku paruošta bei atitinkanti keliamus reikalavimus dokumentacija. VSAKIS įdiegta pagal projekto planą bei atitinka keliamus reikalavimus.	• Parengti Diegėjo dokumentai buvo peržiūrėti UAB „Ernst & Young“ bei Finansų ministerijos specialistų. Pastabos parengtiems dokumentams buvo teikiamos vadovaujantis Projekto vykdymo reglamente numatytais principais. UAB „Ernst & Young“ taip pat parengė ir Finansų ministerijai pateikė Diegėjo atliktų darbų įvertinimo ataskaitas, rekomendacijų ir pastabų atskiriems dokumentams ataskaitas (žr. skyrių „Projekto etapai, darbai ir rezultatai“). • Atskirų VSAKIS darbų ir etapų vėlavimas, nustatytas vadovaujantis Projekto reglamente numatytais projekto valdymo principais, buvo komunikuojamas ir derinamas/tvirtinamas Projektų programos valdymo ir Projekto priežiūros komitetu posėdžių metu, taip pat mėnesinėse Projekto pažangos ataskaitose (žr. Projekto administravimo ataskaitas).	Atitinka iš dalies. Nors ministerija skyrė daug dėmesio projekto kokybės užtikrinimui ir įsigijo VSAKIS diegimo projekto administravimo paslaugas (1 044 tūkst. Lt skirta sistemos kokybės užtikrinimui), tačiau turėjo sunkumų vertinant projekto rezultatų sukuriamą vertę, nes dalis ministerijos nustatytų projekto tikslų pasiekimo kriterijų buvo nedetalūs ir nepamatuojami.
9.	Užtikrinti lanksčią VSAKIS sąveiką su kitomis informacinėmis sistemomis.	• Sukurta ir įdiegta VSAKIS atitinka keliamus reikalavimus.	• VSAKIS kūrimo ir diegimo projekto metu sėkmingai realizuotos VSAKIS integracijos su VBAMS ir Lietuvos Banku (2011 m. rugpjūčio 18 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr.171 patvirtinta „A.A.2.13. Bandomosios eksploatacijos ataskaita“). • Parengtos priemonės ir Finansų ministerijos svetainėje pavišinta informacija dėl duomenų pateikimo į VSAKIS iš viešojo sektoriaus subjektų finansinės apskaitos sistemų. • Projekto priežiūros komiteto sprendimo pilna FVAIS ir VSAKIS integracija bus realizuota garantinio aptarnavimo ir palaikymo etapo metu.	Atitinka iš dalies. VSAKIS integracijos sąsajos buvo sukurtos, tačiau nebuvo ištestuotos pagal visus numatytus scenarijus, todėl vienareikšmiškai teigti, kad užtikrinta lanksti sąveika negalima. FM teigimu to padaryti buvo neįmanoma, nes, IS kurioms VSAKIS turėjo būti paruoštos sąsajos, negalėjo būti ištestuotos dėl to, kad sistemos buvo ne iki galo įdiegtos (VTIPS) arba tokios galimybės nebuvo įgyvendintos kitose FM ir VSS IS.
10.	Apmokyti VSAKIS naudotojus naudotis bei	• Apmokyti VSAKIS naudotojai.	• VSAKIS naudotojų mokymai buvo vykdomi remiantis VSAKIS	Atitinka iš dalies. Finansų ministerija nustatė

Nr.	Tikslas	Įvertinimo rodikliai	Finansų ministerijos tikslų pasiekimo įvertinimas	Auditorių pastebėjimai
	administruoti sistemą		<p>mokymų planu ir VSAKIS naudotojų mokymų medžiaga (2011 m. birželio 29 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 113 patvirtintas „A.A.2.15d. VSAKIS naudotojų mokymų planas“; 2011 m. birželio 29 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 159 patvirtintas „A.A.2.16d. VSAKIS naudotojų mokymų medžiaga“; 2011 m. liepos 26 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 164 patvirtintas „D.A.2.27d. Naudotojų mokymas“.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diegėjo parengtus rezultatus peržiūrėjo ir savo rekomendacijas pateikė UAB „Ernst & Young“ bei Finansų ministerija (2010 m. gruodžio 22 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 118 patvirtinta „A.A.2.8. Naudotojų mokymų plano įvertinimo ataskaita“; 2011 m. liepos 26 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu Nr. 164 patvirtintas „A.A.2.9. Naudotojų mokymų medžiagos įvertinimo ataskaita“). • UAB „Ernst & Young“ taip pat atliko naudotojų mokymų medžiagos ir mokymų įvertinimą bei pateikė Finansų ministerijai įvertinimo ataskaitą (2011 m. gegužės 10 d. ir 2011 m. liepos 26 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolais Nr. 143 ir 164 patvirtinta „A.A.2.12. Naudotojų mokymo įvertinimo ataskaita“). 	<p>pamatuojamą tikslo kriterijų, tačiau nenustatytos kriterijaus reikšmės, kurios parodys tikslo pasiekimo laipsnį, pvz. tikslas laikomas pasiektas apmokius 50 proc. (60, 70 arba 90) vartotojų. Pažymėtina, kad mokymuose dalyvavo tik 150 iš kelių tūkstančių galimų vartotojų. Galimumo studijos metu parengtame Viešojo sektoriaus subjektų konsolidavimo informacinės sistemos funkcinių ir techninių reikalavimų rekomendacijų dokumente buvo nurodytas 12000 galimų VSAKIS vartotojų skaičius, t.y. Finansų ministerija apmokė darbui su VSAKIS 1 proc. visų galimų IS vartotojų.</p> <p>Finansų ministerijos teigimu įvertinus turimą projekto įgyvendinimo biudžetą ir siekiant kuo efektyviau panaudoti lėšas bei kuo tinkamiau perduoti žinias subjektams, buvo pasirinktas „Mokytojų mokymo“ (angl. „Train-the-Trainer“) metodas, kuris yra plačiai taikomas pasaulinėje praktikoje. Šis metodas taikomas siekiant apmokyti daug galutinių naudotojų, kai apmokymams skirtos lėšos yra ribotos ir nepakankamos apmokyti didžiąjai daliai naudotojų.</p>
11.	Projekto rezultatus rengti vadovaujantis Informacinės visuomenės plėtros komiteto patvirtinta Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika ⁵⁹ .	<ul style="list-style-type: none"> • Projekto rezultatai atitinka keliamus reikalavimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • VSAKIS kūrimo ir diegimo projekto metu parengti ir pagal Projektų programos vykdymo reglamente numatytą priežiūros ir tvirtinimo tvarka patvirtinti VSAKIS projekto reglamente numatyti rezultatai (Galutinės VSAKIS projekto ataskaitos 1 priede pateikiami visi Projekto metu UAB „Ernst & Young“ parengti rezultatai). 	<p>Atitinka iš dalies.</p> <p>VSAKIS projekto eiga nevisiškai atitinka Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiką (žr. 4 priedas, 38 psl.): VSAKIS specifikacija pateikta registruoti Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos VSAKIS bandomosios eksploatacijos pabaigoje, nors specifikacija turi būti rengiama patvirtinus IS nuostatus (prieš kuriant IS) ir turi būti suderinta su Informacinės visuomenės plėtros komitetu prie Susisiekimo ministerijos ir institucijomis, kurios teiks duomenis IS. Plačiau apie neatitiktį Lietuvos Respublikos teisės aktams žr. 4 priedas, 38 psl.</p>

⁵⁹ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsakymas „Dėl Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“ Nr. T-131 (2004-10-15, aktuali redakcija).

Nr.	Tikslas	Įvertinimo rodikliai	Finansų ministerijos tikslų pasiekimo įvertinimas	Auditorių pastebėjimai
12.	<p>Vykdam projektus užtikrinti atitikimą Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintoms Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklėms (Nr. 451, 2004-04-19, aktuali redakcija) bei Bendriesiems elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimams (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas Nr. 1V – 384 „Dėl Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos techninės saugos reikalavimų patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007m. liepos 11d. įsakymo Nr. 1V – 247 „Dėl Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų klasifikavimo pagal jose tvarkomą elektroninę informaciją gairių ir Valstybės institucijų ir įstaigų informacinių sistemų elektroninės informacijos saugos reikalavimų patvirtinimo“ pakeitimo“ (2008-10-27 Nr. 1V – 384, aktuali redakcija)).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sukurta ir įdiegta VSAKIS atitinka keliamus reikalavimus. • VSAKIS sukurta ir įdiegta laikantis Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių ir elektroninės informacijos saugos reikalavimų. 	<ul style="list-style-type: none"> • VSAKIS kūrimo ir diegimo projekto metu sukurta ir įdiegta VSAKIS, atitinkanti keliamus reikalavimus. VSAKIS buvo kuriama ir diegiama vadovaujantis IVPK rekomendacijomis dėl informacinių sistemų kūrimo ir diegimo. • Parengta ir 2011 m. balandžio 2 d. Finansų ministerijos darbo grupės protokolu patvirtinta VSAKIS specifikacija. 	<p>Atitinka iš dalies. Žr. šios lentelės 11 eilutę.</p>